

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28— Cor.
 Pe jumătate an 14— "
 Pe 3 luni . . . 7— "
 Pe o lună . . . 2.40 "
 Numărul popular:
 Pe un an . . . 4— Cor.
 Pe jumătate an 2— "
 Pentru România și
 America . . . 10— franci.
 Numărul de zi pentru Ro-
 mânia și străinătate pe an
 40 franci.

ROMÂNUL

REDACTIA
 și ADMINISTRAȚIA:
 Strada Batthyányi Nrul 2.
 INSERTIUNILE
 se primesc la adminis-
 trație.
 Mulțămite publice și Loc
 deschis costă șirul 20 filerl.
 Manuscrisurile nu se în-
 napoiază.
 Telefon pentru oraș, co-
 mitat și interurban Nr. 730.

Despre gazetărie

de dr. Victor Bontescu

În nrul din 27 Aprilie al „Românului” scrisesem un articol sub titlul de sus; îl semnaseam cu inițialele: „Tribuna” l-a învrednicit de câteva reflexiuni în primul ei din 4 Maiu. Mi-l scarmână scurt și simplu și-l prezintă, ca una dintre cele mai clasice pilde de reacționarism. Deocamdată n'o să reflectez asupra ușurel aruncatelor fraze ale „Tribunei”, ci voiu continua principiar. Aș ruga însă pe cei dela „Tribuna”, că dacă ar dori să se angajeze la o discuție pe tema aceasta, să-mi pună capotrivnic un om cu cugetări mai tari. Atât îi pot doar asigura, că ori îi voiu dovedi, ori voi fi dovedit: la palatul lor nici n'am râvnit, nici nu chiorăsc — după cum scrie amintitul lor articol.

Continuu dar.

„Cu cât e azi mai mizerabil un ziar, cu atât mai mare e cercul abonaților lui.

E un fenomen serios acesta, foarte serios, iar eu — deși cu inima plină de jale — nu mă sfiesc s'o spun: că dacă nu va interveni o schimbare totală în presa noastră și dacă va mai băntui această ciură ziaristică tot așa, atunci fatal se va inficia întreg spiritul poporului nostru până la *adâncimi* și se va nimici! Pentru că d-voastră mă veți înțelege, dacă miile de ziaristi — acești învățători de azi ai poporului — vor infiltra zilnic, cu sutele de mii de glasuri ale lor, în sufletul poporului întreagă stupida lor neștiință, lipsa lor de conștiință, întreaga lor ură de eunuchi asupra a tot ce e adevărat și mare în politică, artă și știință, în sufletul acelui popor, care credul își întinde mâna și increzător după acest venin, crezând, c'o să-și câștige întărire sufletească din el — ei, atunci fatal va trebui să-și afle pierzarea acest duh al poporului și dacă ar fi chiar de trei ori atât de minunat, cu el este. Nici chiar cel mai talentat popor, ce l-a avut vre-odată lumea, nici Grecii chiar, n'ar fi putut supraviețui o astfel de presă. Iar d-voastră mă veți înțelege, că dacă s'ar și afla vre-o cincă, ori zece, ori doisprezece oameni instruiți, serioși și muncitori în banda aceasta — ei n'ar putea altera nimic asupra celor spuse, doar glasul lor se pierde neputincios în huetul și zgomotul colegilor lor.

N'o să fiu în stare, să vă reproduc aci istoria presei europene. Destul atât, că odinioară ea era adevărata anteluptătoare a intereselor ideale în politică, artă și știință, ea, era menagera, învățătoarea și educătoarea spirituală a publicului mare. Se lupta pentru idei și căuta ca la nivelul acelora să ridice marele public. Rând pe rând însă începuse obiceiul publicațiilor plătite, a așa numitelor anunțuri, sau inserate, — cărora dintru început abia le revenise un locșor, mai târziu își prinseseră unul de tot mitel, pe pagina ultimă a gazetei — iar acel obicei a produs o schimbare adâncă în firea întreagă a ziaristicii. Se făcuse evident, că aceste anunțuri dau un mijloc foarte prodigios, ca să aduni bogății, să storci imense rente anuale din gazete. Din *clipa* aceea s'a prefăcut ziarul într'o speculațiune extrem de lucrativă pentru oricare editor lacom de capital. Dar, ca să câștigi mulți inserenți, e vorba pro primo să ai cât de mulți abonați, pentru că e natural, anunțurile cu duimul le revin numai acelor ziare, cari se bucură de un cerc mare de abonați. Din

clipa aceea, nu mai putea fi dar vorba de faptul, să dai lupta pentru o idee mare, ridicând tu publicul, cu încetul și pe neobservate, la înălțimile ei, ci toate năzuințele se concentraseră asupra contrarului chiar: închinarea necondiționată înaintea unor *astfel* de păreri, cari — fire-ar fi fost de orice esență — să fie agreabile numai *numărului celui mai mare posibil al cumpărătorilor de gazete*, al abonaților. Din *clipa* aceea deveniră ziarele — păstrându-și însă totdeauna aparența anteluptătoarelor, idealelor interese — deveniră din educătoarele și învățătoarele poporului, slujitoarele meschine și fără rezervă ale burgheziei bănoase și prin urmare abonante și se făcură slugi ale gustului ei, — o seamă dintre jurnale, legate fiind de cercul abonaților, ce-l avea deja, altele de cercul presumpțiv al celor, pe cari doriau să-i câștige, în ambele cazuri ținând însă seamă, singur de temelia de aur a afacerii inseratelor numai.

Din *clipa* aceea se prefăcură și ziarele nu numai într'o afacere bănească de cea mai simplă și ordinară specie, ca oricare alta, dar ce e mai primejdios, ajunseseră să fie o afacere frauduloasă până la măduvă, care se poate susține numai prin aparența vădit falsă a luptei pentru idei mari și pentru binele obștei.

Vă puteți d-voastră face o iconă asupra efectului depravant, ce trebuia încet cu încetul fatal să-l exercite și asupra editorilor și asupra scriitorilor de gazetă, această zilnic repetată minciună acest *iesuitism al secolului al XIX-lea?*

Dar, într'un timp de înțepte lupte de partid trebuiau fatal să se ivească și alte efecte. În luptele acestea, ziarele — e natural, că din capul locului nu puteau să reprezinte altceva, decât toate prejudițiile claselor posidente, cari dau neasămănat de marele contingent al abonaților și cari iarăș trag în urma lor inseratele. Dar în felul acesta faptul are însă o minimă importanță. Consecvența cea mai stricăcioasă fu însă următoarea: Un scriitor — câtă vreme e om de cinste — și-ar lăsa mai bine mâna tăiată, decât să scrie contrarul celor, ce le cugetă, ba chiar, scriind, să nu exprime aceea, ce gândește. *Oricât de cu perdea, ori în care formă oarecare*, dacă nu-i va fi făcut posibil, să-și exprime ceea ce simțește, mai bine se retrage și nu mai scrie *nimic*. La jurnal faptul acesta e exclus prin însăși firea lucrativă a întreprinderii gazetărești. El *trebuie* să apară continuu — așa pretinde doar afacerea. Evident dar, că orice ar fi întreprins guvernele noastre dela 1848 încoace, ziarele erau, din capul locului, prin însăși firea lor de afacere, avizate să lege orice *compromis* cu guvernul, făcându-i în așa măsură opoziție, cum le era binevenită, ori o permiteau însăși guvernele! De aci s'a născut dela 1848 încoace o serie întreagă a *celor mai rușinoase compromisuri* între ziare și guvern. Fapte, cari dovedeau rane prea dureroase pentru guverne, nu se remarcă de loc; faptele remarcate se tranșau astfel și până la acel grad numai, până la gradul unde guvernului îi venia bine. Ba sub regimul . . . erau susținuți din partea presei chiar, cu bani grei, un soi de oameni, cari în baza pozițiilor, ce le ocupau sondând să relateze ziarelor, că până la ce punct anume și până la care margine ar suferi, ori n'ar mai suporta guvernul o opoziție. O, d-voastre o să vă mirați mult, când va fi sosit momentul, ca să se facă toate acele desvăliri, pe cari va avea să le înregistreze cândva istoria, asupra acestei chestiuni.

Dar nici aci n'am exauriat! Întreagă seria acestor concesiuni personale, pe cari, de dragul afacerii lor numai, le făcuseră gazetarii guvernelor — e preafiresc, că ei nu puteau să le recunoască drept personalissimele lor concesiuni, de dragul particularii lor afaceri făcute, nu, pentru că atunci urmarea nestrămutată ar fi fost:

hula poporului, pierderea cetitorilor, abonaților și a inserenților. Nu le rămăsese deci altceva, decât ca toate aceste concesiuni pur de afacere particulară, să le dovedească și să le obtrudă poporului, ca fiind tot atâtea puncte noi de mâncare a spiritului obștesc, să le prezinte drept evoluțiuni și compromisuri folositoare vieții popoarelor, ca astfel să rezulte însuș duhul poporului până la acel grad înjosit și slăbit, până unde reclama această continuarea afacerilor lor lucrativ de gazetărie! De aici acea retrogradare, dela 1848 încoace, a duhului popoarelor, pe toate terenele vieții noastre publice, de-aci acea atmosferă contrarevoluționară, care de-atâta vreme a fost artificial menajată, de-aci actuala înjosire...

Totodată vă puteți înșiși d-voastre închipui, că procedeul schițat, ce rezultate imorale trebuia să aibă zilnic asupra gazetărilor; ce dispreț frivol în contra lor înșile, în contra oricărui scop ideal, în contra cetitorilor și a poporului, cari se lăsase trași pe sfoară prin acel hombug, rezultase din acea zilnică obișnuință a înjosirii lor proprii. Așa că astfel, dacă i-ar pica aminte guvernului să poruncească: că nici unui ziar nu-i e mai iertat de azi înainte, să apară, dacă nu va tipări deasupra paginei, cu litere grase cât degetul; „Poporul e o canalie!” — ei, atunci d-voastre să nu mai dubitați nici un moment — pentru că afacerea o pretinde astfel — că toate foile noastre liberale vor apărea cu subscripția groasă cât degetul: „Poporul e o canalie!”. Și nu numai atât, dar vor încerca chiar să ne dovedească, că acela e cel mai înalt grad al consecvenței ideale și al adevăratei iubiri față de popor, că acest necesar nou compromis corăspunde într'u adevăr spiritului public, ca să se strige că: „Poporul e o canalie!”

Dacă vrea cineva, să câștige bani, facă pânză, ori postav, ori joace la bursă. Dar ca, de dragul celui mai meschin câștig, să invenineze tu toate izvoarele spiritului obștesc și să-i prezinți poporului zilnic, prin mii de acuate moartea spirituală, e cea mai mare crimă pe care aș putea-o cuprinde numai!

Dar închipuiți-vă și mai departe inevitabilul efect retroactiv, ce a trebuit să-l aibă atitudinea mai sus schițată a ziarelor, asupra felului de a fi al înșiși ziaristilor. D-voastră știți, că tot asemenea, cum își imprimă lucrătorul timbrul individualității sale asupra muncii ce o săvârșește, tot asemenea și munca săvârșită influențează retroactiv asupra felului de a fi a muncitorului. Afacerea lucrativă a anunțurilor a dat doar proprietărilor de gazete mijloacele, ca să susțină un *proletariat intelectual*, o oaste permanentă de gazetari, cu ajutorul cărora concurând, să-și lărgească activitatea și să se năzuiască într'u sporirea venitelor din inserate. Dar cine să se înroleze în oastea aceasta, cine, care se cinstește pe sine însuș, cine, care simțește în sine numai câtăva aplicare spre o validitate reală pe terenul științelor, al ideii, ori al vieții cetățenești?

Voi, proletarii, vă vindeți domnilor, cari vă dau de lucru, numai timpul de care dispuneți și munca voastră materială numai. Ei însă își vând sufletul! Pentru că corespondentul trebuie să scrie ceea ce vrea redactorul și proprietarul, iar redactorul și proprietarul, ceea ce voiesc abonații și *permite guvernul!* Care bărbat însă s'ar înjosi la o astfel de prostituțiune spirituală? Mai departe resgândiți-vă numai asupra acelor nefaste urmări, ce le are această îndeletnicire de metie și în alte privințe. Voi proletarii, vă vindeți numai pentru o afacere, pe care o știți și o cunoașteți, ei, însă proletarii intelectuali, trebuie să umple coloane lungi, asupra acelor mii de lucruri, asupra politicii și a dreptului, a economiei și științei, asupra tuturor resorturilor legislative, asupra referențelor diplomatice și istorice

a tuturor popoarelor. Acum, că știi de ajuns, ori nu știi chiar nimic — e irelevant — faptul trebuie tratat, gazeta trebuie umplută, — firea afacerii o pretinde! De aci vine lipsa de timp, ca să studiezi întâmplările mai de aproape, să pătrunzi izvoare și cărți, ba chiar ca însuși să te poți întrucâtva rescugeta și concentra. Articolul trebuie să fie isprăvit — afacerea o pretinde! Intreagă neștiința, întreagă necunoștința faptelor, totul trebuie cu cea mai mare posibilitate ascuns, sub vâul frazei poleite și rutinate.

De-aci cauza, că dacă cineva întră azi, înzestrat cu o semicultură numai, între gazetari, uită în doi trei ani și puținelul ce l-a știut, se nimicește spiritual și moral cu totul tot și ajunge să fie un blazat, neserios, necrezător și nerăvnițor a nimic ce-i măreț și care va jura numai pe atotputernicia clicei.

Din toate aceste cauze a rezultat, că toate elementele harnice, cari își aveau odinioară și ele partea în presă, s'au retras rând pe rând cu puțin excepții dela ea, iar presa a devenit astfel locul de adunătură al tuturor mediocrităților, al tuturor existențelor ruinate, al tuturor ocolitorilor de lucru și al neștiutorilor, cari ne fiind capabili de nici o muncă reală, în presă totuși își află o existență destul de ușoară și de beneficiată mai mult ca ori unde în alt loc.

Ei sunt acei *moderni mercenari ai condeiului* proletariatul intelectual, permanenta oaste a gazetărilor, cari fac opinia publică și cari au tăiat rane mai adânci în popor, decât permanenta oaste a soldaților, pentru că aceștia, soldații, în genunchiază poporul numai prin puterea externă, ei însă, gazetarii, îi intrud putregaiul intern, înveninându-i sângele și suctul! De-aci și depărtarea în care se țin azi toți oamenii adevărați ai științei, ca și cutremurați de-o groază sfântă — de gazete.

Eu am o cunoștință cât se poate de lătită printre savanți. Și de câte ori nu mi-s'a întâmplat, făcându-mi alocurea observarea, că n'ar fi oare conștient, ca asupra cutărui ori altui obiect important, să trimită vre-un articol oricărei dintre gazete, de câte ori nu mi-s'a întâmplat să primesc răspunsul plin de surprindere și de mirare din partea lor, par'că aș presupune despre ei un ce aproape vătămător.

Da, e perfect adevărat, ceea ce spusese Bismarck, dar într'o formă foarte crușătoare, în Camera prusiană: zierele sunt scrise de oameni, cari și-au greșit cariera.

Iar eu zic: e o bandă de oameni, mult prea inepti, ca să fie învățători la școlile normale, mult prea fugitori de lucru, ca să poată fi

factori poștali, ne harnici pentru oricare îndeletnicire cetățenească și chiar de aceea crezându-se chemați, să facă creșterea și educația popoului.

Corruption and Reform in Hungary

A study of electoral practice

by

R. W. Seton-Watson
D. Titt (Oxon)

— Urmare —

Se n'țelege, că trebuie să credem, că atare purcedere ar fi generală în toată Ungaria. Totul depinde dela localitate și oficialii administrației. Pe când spre pildă, corupția și tirania autorităților din cott. Nyitra trec peste orice închipuire, în cott. vecin Pressburg (Pozsony) stăpânește un sistem cu totul deosebit, și alegerile sunt conduse în un chip imparțial și în toată ordinea. În aceeaș vreme însă, nu e de loc exagerare a zice, că în cei 40 de ani trecuți, a fost un eveniment foarte rar, o alegere făcută în vreun cerc electoral nemaghiar în chip cinstit; ²⁴⁾ și petiția română din 1892, trimisă Majestății Sale, spunea numai adevărul crud, când constata, că un cetățean nemaghiar poate lua parte la campania electorală, numai dacă își desprăvește viața și siguranța personală și că alegerile ungare, au așa zicând înfățișarea de războaie civile. ²⁵⁾ Și ce dovadă mai vie se poate da despre acest lucru, dacă nu faptul, că țărani nemaghiari vin câteodată la avocat și-l întreabă, cum poate să scape de dreptul de vot și prin asta de șicanele și intimidările la cari îi expune posesiunea aceluia.

Felul, cum sunt compuse listele electorale în Ungaria, aruncă o lumină foarte turbure asupra teripurilor locale administrative. Totul depinde dela caracterul personal al notarilor comunali, al pretorelui ²⁶⁾ sau judeului comunal, dintre cari, cei dintâi sunt îndeobște cunoscuți pentru aroganța și șovinismul lor, iar cel din urmă pentru servilismul său absolut. Petițiile alegătorilor opoziționali, mai cu seamă petițiile nemaghiarilor, sunt adesea simplaminte nebăgate 'n seamă.

Numele sunt omise în chip arbitrar sau exprimate intenționat greșit, sau vârâte în listă cu vrâstă, ocupație (profesiune) sau adresă greșite și astfel anulate apoi la urnă; iar faptul, că listele sunt compuse numai în limba maghiară, chiar și în sate unde ceice vorbesc ungurește s'ar putea

²⁴⁾ Cu excepția celor 12 cercuri săsești din Transilvania, cari pururea sprijinesc partidul dela putere.

²⁵⁾ Brote, Appendice X/1. Denkschrift der Rumänen an den Kaiser-König, p. 332.

²⁶⁾ Stuhlrichter.

număra pe degetele unei mâni, fac această manoperă ușoară și sigură.

Persoane acuzate sau bănuite de tendințe panslave sunt în chipul ăsta expuse primejdii să-și vadă numele omis din listele electorale. Plânsoarea lor verbală va fi întâmpinată cu nerușinare și nepăsare stupidă; iar recursul în scris e în primejdie serioasă de a-și găsi calea spre coșul de hârtie.

E de prisos să se noteze, că cu cât e mai înaltă calificarea și inteligența persoanei respective interesate, cu atât e mai probabil ca astfel de abuzuri să se întâmple, și eu însumi cunosc pe directorul unei bănci mari și pe un avocat renumit slovac, care în felul ăsta au fost lipsiți de vot la o alegere anterioară ²⁷⁾.

Ca o dovadă vie, că ce se poate aștepta dela oficialii, cari conduc alegerile în Ungaria, nu pot decât să citez un incident întâmplat în Iunie 1907 la Gernyeszeg, un cerc curat unguresc în Transilvania oștică. Aci la o alegere parțială între doi candidați rivali de ai partidului independist, deschiderea votării a trebuit să se amâne cu mai multe ceasuri, căci lista de votare a fost dispărut în chip misterios.

E de prisos s'o mai remarcăm, că oficialii iau o parte foarte activă în politică, mai cu samă pe timpul alegerilor; și nicăiri nu se vadește zelul lor așa de pronunțat, ca în districtele nemaghiare. Ordonanșunile, cari le impun neutralitate politică sunt batjocorite, nesocotite din părțile publice, și oficialii locului sunt adesea cei mai zeloși nu numai în câștigarea de voturi, dar și în intimidarea și coruperea alegătorilor țărani. În cele mai multe cercuri românești protopretorele face pe timpul campaniei electorale, un turneu prin cercul său, cu gândul să dea marșrută notarilor comunali, să amenințe juzii, și să câștige voturile țărănilor fruntași. Notarul comunal mai cu seamă poartă grijă deosebită de alegătorii cercului său, și cunoștința exactă a averii lor private, precum și a măsurii în care pot solvi dare, sprijinită destul de des de alianța strânsă cu atotputernicul vameș și cămătar jidov, toate acestea îl pun în poziția favorabilă de a putea deprinde o presiune cât de mare, când se apropie ziua alegerilor.

Dacă rezultatul luptei e foarte îndoelnic, alegătorii șovăitori sau nesupuși is tărăși adeseori din casele lor și intimidați să-și dea votul pentru candidatul dorit.

Oficialii maghiari cunosc foarte bine, că acestea nelegalități, departe de a-i expune la dojeni

²⁷⁾ Mulți dintre așa zișii Panslavi ai comitatului Turóc au fost tratați în chipul acesta. Conform părerii autorului opului Die Unterdrückung der Slovaken, în 1895 au fost în cott. Nyitra 22,812 alegători, dar câțiva ani mai târziu au scăzut la 17,073 și dintre cei 5,739 despoiați de vot, n'a fost nici unul maghiar. Însemnătatea acestui fapt ni-se lămurește, când reflectăm, că 73% a populației acestui comitat este slovacă.

Primăvară italică

de Tiberinus

Primavera beata
Su le pianure italice
Sorride.

(CARDUCCI).

Roma, Aprilie 1911.

Este, cu adevărat, o primăvară fericită aceea, care zâmbește acum peste câmpiile minunate ale Italiei. Dela Torino la Florența; dela Florența la Roma; dela Roma la Neapole, — Italia întreagă e în sărbătoare. Subt cerul cel mai albastru din lume, subt ploaia de raze a unui soare generos, un popor glorios, pe care moartea a încercat de atâteaori să-l abată, — își serbează ultima sa înviere. Cine nu cunoaște, — chiar în trăsături generale — povestea neamului ce locuiește peninsula italică? Pornit-au Romanii de pe culmea Palatinului, și după ce au cucerit pe toți vecinii lor, au ajuns stăpâni lumii. Dar ca toate cele pământeste, veni vremea apusului lor. Și iată, că din apropierea Palatinului, dela Vatican, pornește învingătoare o nouă putere: Papii, principii bisericeii creștine ajung ei acum stăpâni lumii ce aparține odinioară fiilor Urbei. Se stinge și puterea papală; Italia se sfărâmă și dușmanii vin de apucă fiecare câte o pradă. Credea acum oricine, că s'a stins pentru totdeauna viața acelor, ce au fost de douăori stăpâni lumii. Dar iată, că minunea pasărei legendare se repetă pentru a doua oară

și Italia renaște din nou din cenușa ei. Încă de pe la începutul veacului al nouăsprezecelea, dorul unei vieți noi și libere începe să clocească în piepturile locuitorilor peninsulei. Pe la mijlocul veacului, o generație de eroi vine să înfăptuiască visurile neamului. În fruntea acestei generații se înalță figurile mărețe ale lui Cavour, Mazzini și Garibaldi. Mulțumită lor, *Il Risorgimento* al Italiei devine o realitate.

Pentru a trei oară în istoria lumii, în bucata de pământ dintre Alpi și Marea Mediterană se ridică un neam puternic. Sunt cincizeci de ani de atunci. În amintirea anului glorios, poporul italian a organizat în primăvara aceasta trei mari expoziții: la Roma, la Florența și la Torino.

La Roma, unde mai bine, ca în altă parte se pot vedea urmele tuturor civilizațiilor italiene, expoziția e o ilustrație a trecutului neamului. Astfel, într'o parte, la Termele Dioclețiane, s'au reconstituit monumentele cele mai de seamă ale Romei imperiale; la castel Sant' Angelo, expoziția e un adevărat muzeu al Romei papale; iar peste puțin timp în apropierea monumentului lui Victor Emanuel al II — marele rege, părinte al Patriei — se va deschide expoziția Risorgimentului.

Ca un omagiu adus cetății eterne, recucerită capitală a Italiei, după multe și grele sfărări, — toate regiunile țării au construit pe marginea Tibrului, pavilioane în care au expus arta și obiceiurile locale. Astfel, în Piazza d'Armi,

s'a inaugurat deunăzi o expoziție națională etnografică, în care se poate admira dezvoltarea tuturor provinciilor italiene, atât de diferite una de alta, din cauza deosebitelor încrucișări de neamuri. În sfârșit, ca un prinos de admirație către națiunea cea mai artistică din lume, — popoarele din toate părțile continentelor civilizate au expus cele mai de seamă produse ale artei lor moderne în apropierea Villei Borghese, la Vigna Cartoni, — unde s'a organizat o strălucită expoziție internațională de belle-arte. Pe când la Roma, — potrivit cadrului sever al străvechiului oraș — s'a expus arheologie, istorie, etnografie și artă, — la Florența, în orașul gentil al crinului roșu, s'a organizat o expoziție de flori și de portrete, iar la Torino, capitala harnicului Piemonte, una de industrie și muncă. În chipul acesta, reconstituind trecutul și prezentul său, subt diferitele sale înfățișări, poporul italian a ținut să cinstească memoria acelor eroi cari au refăcut patria, și să arate străinilor, că oamenii de astăzi au știut să prețuiască opera străbunilor, conducând spre desăvârșire cele începute de ei.

*

Odată cu venirea primăverii, o parte din aceste expoziții, fiind gata au fost inaugurate cu multă solemnitate. Nici că se putea alege anotimp mai potrivit pentru a serba renașterea unui neam. În vremea, când grădinile se umpleau de flori, îmbălsămând aerul; când copacii începeau a înverzi spre o nouă viață, și câmpiile se pri-

sau pedeapsă, sunt din contră, calea cea mai nedădătoare spre promovare în slujbă și câștigarea favorului mai marilor. Ceice strigă mai tare sunt cei mai buni patrioți și ceice preferă să fie patrioți în limba lor maternă sunt trădători și agitatori, și ca atari trebuie zdrobiți fără milă. În fiecare comitat prefectul (fișpan), numit pe baza legii indirecte de guvern are toate frânele conducerii în mână sa.

Unde viceprefectul și ceilalți oficiali, ce-și datoresc slujba unei alegeri pe 6 ani de congregația comitatensă, sunt dușmani guvernului, acolo și poziția prefectului e agravată; și s'au întâmplat cazuri, — mai ales la alegerile din 1910 — că oficialii administrativi au pășit contra prefectului și agită pe față pentru candidatul kossuthist.²⁹⁾

Dar așa ceva se înțelege nu se poate întâmpla într'un cerc nemaghiar, excluzând sistemul prezent al conducerii comitatelor naționalitățile, afară de Sași, pretutindenea dela orice influență politică; și unde hegemonia maghiară e periclitată prin candidatura unui Slovac sau Român, prefectul și oficialii comitatensi își dau mâna să doboare pe naționaliști. Spre ex. în 1906, când alegerea candidatului slovac la Rozsahegy se părea sigură, prefectul veni degrabă din Liptó și cerși din poartă în poartă voturi dela comercianții ovrei, până când a putut fi asigurată o majoritate pentru candidatul maghiar și antisemit.

(Va urma).

„Slovensky Dennik“

despre discursul d-lui T. Mihali

Ziarul național al Slovacilor „Slovensky Dennik“ ce apare în Budapesta, în numărul său recent se ocupă în loc de frunte cu vorbirea de Sâmbătă a președintelui clubului deputaților naționaliști Teodor Mihali, în care președintele partidului naționalist tratează câteva probleme economice. Se zice în articol, că opinia publică slovacă întâmpină cu deosebit interes vorbirea d-lui Mihali, pentru că, deși în vorbirea sa președintele partidului atinge abia chestiuni economice secundare, tocmai aceste chestiuni sunt cele mai acomodate, de a stabili o întreagă confesiune de principii economice.

În urma acestei constatări trece la aprecierea discursului, scriind:

²⁹⁾ În 2 Iulie 1910, ministrul președinte contele Kluen-Héderváry răspunzând la o interpelație de la Gheorghe Szmrecsányi, a făcut următoarea mărturisire: „Am cunoștință de faptul, că oficialii comitatensi, aleși în chip autonom, adese trec peste marginile puterii lor oficiale (abunăsama o mărturisire umilitoare!) și că în prezent iau o atitudine ostilă chiar și față de candidații partidului național al muncii“.

meneau cu nou vestmânt, — într'un cuvânt, în vremea când natura reînvia, din înălțimea Capitoliului, etern, ca și Roma, regele declara începute marile serbări comemorative ale cincuantenarului Patriei. Și parcă vorbele sale voiau să zică: „Aceia cari au purces din cetatea acestor șapte coline nu mor niciodată. Au trecut atâtea nenorociri și atâtea dușmani peste capul gîntei noastre, de atâtea ori ea a părut nimicată pe vecie, dar întotdeauna s'a ridicat la nouă viață, mai mândră și mai puternică ca înainte. Acesta e destinul Romei noastre: ea nu moare niciodată, ci întocmai ca și Natura, ea reînvie mereu, aducând vigoare și frumusețe nouă“.

Aproape în aceleași zile, clopotele a mii și mii de biserici, vestiau drept-credincioșilor o altă *Inviere*. Și-au tresălit inimile la atâtea sfinte chemări: Natura, Credința, Patria! Niciodată o primăvară nu a împrăștiat mai multă mulțumire în suflete, ca această primăvară italică. Și nu se cade oare să o numim, cu poetul, fericită?

Svonul ei s'a dus departe, departe, și de-un timp încoace subț cerul însoțit al Italiei vin mereu

Mihali protestează împotriva ordinațiunii ministeriale referitor la împădurăritul teritoriilor sterpe. De când apăruse această ordinațiune activitatea autorităților silvice se restrânge aproape exclusiv la împădurăritul pășunelor muntoase, fără considerare că aceasta politică unilaterală făcută în dauna pășunelor, poate să cauzeze cu desăvârșire creșterea de animale a proprietarilor mici. Contingentul nostru de vite s'a redus aproape cu 50%, iar guvernul ne ia izlazul. Urmările unei asemenea politici o simțeste nu numai economul ci și consumentul produselor economice. Pentru că unde prăsirea vitelor este stănjinită de asemenea greutatea, acolo se ridică prețul cărnei și al vitelor, iar urmarea firească este scumpetea generală. Din cauza procedurii unilaterale a guvernului suferă nu numai proprietarul mic, ci și stratul cel mai lipsit al muncitorilor dela orașe.

Constatând aceste d. Mihali, a pătruns în construcția cea mai ascunsă a unei probleme economice și social-politice complicată. Iar prin faptul, că s'a ridicat întru apărarea proprietarilor mici, având în vedere și interesul publicului consumator, a desemnat în această chestie fundamentală o direcție hotărâtă întregei noastre politici economice. A constatat comunitatea intereselor proprietarilor mici cu cele ale populațiunii dela oraș. Insuș relevase în vorbirea sa, că azi parlamentul și clasa dominantă sub cuvântul „politică economică“ înțelege de regulă agrarianismul unilateral al latifundiilor și marilor proprietari.

Această politică de clasă, condusă de egoismul proprietarilor mari, foarte des e antagonistă intereselor publicului consumator, că avantajele economice acordate din partea statului, le monopolizează exclusiv pe seama sa, iar cu produsele face uzură. E cu totul alta situația agriculturii în stil mic. Aceasta este avizată de a produce cu mijloace puține o cât mai considerabilă circulație.

Această idee fundamentală a remarcato Mihali, și prin aceasta a tras linia demarcativă între marii agrariani d'alde contele Károlyi și interesele economice ale existențelor agronomice democratice. Proprietarul mic apare ca tovarășul de interese al micului industriaș și al muncitorului. Și cum interesul proprietarului mic este, ca consumentul său industriaș și muncitor să se întărească materialicește, tot așa și interesul iminent al industriei și comerclului este ca consumatorul său gospodar să-i ajungă în posesiunea unei puteri materiale, cât se poate mai solide, întrucât sub numirea de public agricultor, nu se înțelege cele 2000 de familii aristocrate, ci aceea populația a Ungariei de aproape 70%, care trăiește din agricultură.

Cu un cuvânt și Mihali constată aceeași direcție a politicii economice, ca și noi. Și la

regi și prinți, miniștri și deputați, — unii vin din voia lor, alții trimiși cu însărcinări oficiale, — toți însă sunt bucuroși că pot călca pe acest pământ încântător și livezi cu cât drag caută spre dealurile pline de chiparoși și măslini, spre grădinile fermecătoare ale vechilor palate, spre minunatele bogății strânse în muzee și expoziții, — de parc'ar vrea să nu se mai deslipească niciodată de ele.

Dar nu vin numai regi și miniștri, ci și simpli muritori trec zilnic cu miile Alpii și mările să-și încălzească ochii și sufletul la soarele Italiei și la comorile ei de artă. Pe străzile și piețele orașelor se revarsă neconținut o mulțime pestră de străini pe fețele cărora poți citi câtă bucurie și cât dor de viață strecoară în inimile oamenilor aceste dulci zile de primăvară...

noi e în același rând agricultura și populația productivă a orașelor, față de latifundii. Și Mihali afirmă, că economia și clasele productive ale orașelor aparțin aceluiași sferă economice comune, față de care stă proprietatea cea mare și cea legală, împreună cu suma improductivă.

Identitatea acestei concepții a politicii economice la noi Slovacii și la frații noștri Români nu e numai întâmplătoare, ci este chiar logică, fiind și naturală. Noi Slovacii suntem tocmai așa popor gospodar cu proprietate mică ca Românii. Structura noastră socială e una și aceeași cu a Romanilor. Chiar titlul și condițiile economice ale existenței noastre naționale sunt identice. Din acest motiv este și va rămâne unitară politica noastră; — idealismul nu încapă în doială, e o însușire splendidă, dar impulsul veșnic al politicii, atât în politica mare, cât și în cea mică, rămâne totuși interesul economic.

Iată, de ce este adevărată afirmația ce de-atâtea-ori o susținem, despre solidaritatea Românilor și Slavilor din Ungaria, că adevărată solidaritate nu este produsul unei dispoziții momentane; din contra aceasta nu reprezintă interese comune exclusiv din punct de vedere al naționalității, ci noi Slavii și Românii din Ungaria suntem legați deolaltă cu întreg complexul legăturilor economice și sociale.

Un merit deosebit de mare al d-lui Mihali este și faptul, că remarcă nota comună a politicii noastre economice. Mihali încodată a dovedit judeciul său puternic. E un noroc pentru partidul naționalităților, că are în fruntea sa acest bărbat cumpătat și judicios, pe care nici fanatismul, nici fatalismul nu-l poate orbi, și care totdeauna pătrunde în miezul chestiunilor. Aproape o raritate este dânsul: întreg omul e tot inimă, umanitate, modestie și caracter ireproșabil — tot-atunci este însă și cunoscătorul suveran al tuturor exigențelor politice, care real cum e se ridică sus peste frazele eufemiste.

Când contrarii noștri se înneacă în mocirla frazelor politice, Mihali al nostru vede clar și de parte și solidaritatea noastră națională, care în forma sa primitivă părea a fi pur naționalistă și sentimentală, o prevede cu un conținut economic modern, desemnându-i loc acolo unde o așteaptă viitorul sigur, în democrația economică.

Falimentul maghiarizării. Sub titlul acesta în ziarul „Kölnische Zeitung“ a apărut un articol care se ocupă despre noua situație și atitudine a partidului popular, iar din vorbirea deputatului G. Szmrecsányi rostită în chestia limbei slovacăști concludă, că în Ungaria iată au început a se ocupa mai înțelepțește și mai rațional cu chestia naționalităților, ca până acuma. Ziarul amintit exprimă mulțumiri lui Szmrecsányi pentru constatarea adevărului, că autoritățile vatamă și materialmente păgubesc poporul slovac.

„A trebuit să recunoască, scrie „K. Z“, că slujbașii vin în atingere cu poporul numai când îi constrânge datoria oficioasă și atunci aceasta se manifestă în exercitarea justiției penale, adecă mai mult în manifestarea nedreptății plină de răzbumare față de adversarii politici. Slujbașul numai atunci arată față veselă față de poporul slovac, când acesta trebuie să liferizeze deputat guvernamental“.

Numitul ziar atacă, foarte drept, pe Unguri pentru politica lor de opresiune față de naționalități și mai cu seamă față de Slovacii.

*

Diplomatice. M. Sa împăratul la propunerea ministrului său a rechemat pe *baronul Carol Giskra* actualul legat special și ministru plenipo-

310 cm. stofă de lână curată pentru un rând de haine costă ::

Cor. 12—16—20—25.

Numai în provincia trimitem modele.

Leichner și Fleischer.

Magazina fabricii de postav

Arad, piața Szabadság Nr. 17.

tențiar la Curtea regală bulgară numindu-l legat extraordinar și ministru plenipotențiar la Curtea regească olandeză și la curtea marelui principat al Luxemburgului; *contele I. Forgach* actualul legat extraordinar și ministru plenipotențiar la curtea regală sârbească, a fost absolvat dela acest post și numit legat extraordinar și ministru plenipotențiar la curtea regală saxonă; precum și la curțile marelui principat și principe saxon, la curtea principelui de Anhalt și la casele principilor de Reus și Schwarzburg; *contele A. Farnowski* consilier cl. I de legatie a fost numit legat extraordinar și ministru plenipotențiar la curtea regală bulgară iar *St. Ugron* consilier cl. I de legatie, legat extraordinar și ministru plenipotențiar la curtea sârbească.

*

Șeful biroului de presă. Primministrul a numit de șef a biroului de presă pe consilierul ministerial *Barát Armin*, care a condus până acum provizor acest birou. Inspecțiunea însă asupra biroului o are tot faimosul *Ieszenszky Sándor*.

*

Comisiunea de imunitate a camerei ține Vineri, în 12 l. c. o ședință, în care vin la dezbateri între altele și cauzele de imunitate al deputaților noștri *dr. N. Șerban* și *dr. St. C. Pop.*

*

Politica externă a moștenitorului de tron.

Cu prilejul neașteptatei audiențe dela Budapesta a moștenitorului de tron la M. Sa împăratul, ziarele din Budapesta, Viena și cele din străinătate comentau în diferitele feluri însemnătatea acestei audiențe. Ziarul londonez „Daily Telegraph” scrie despre această audiență următoarele:

„In timpul din urmă moștenitorul de tron *Francisc Ferdinand* se ocupă foarte mult cu chestiile politice externe și ia parte activă la rezolvirea aceloră.

Cu prilejul acestei audiențe și-a manifestat împăratului dorința, ca Monarhia să năzuiască a lega cât mai curând relațiile cele mai strânse cu Rusia și în scopul acesta să facă pașii de lipsă la Petersburg. Cu aceasta se aduce în legătură știrea, că în timpul cel mai apropiat moștenitorul de tron va călători la Petersburg. Tot cu prilejul acesta el și-a exprimat părerea și despre o călătorie în Italia, pentru că cu atât mai mult relațiile cu tripla alianță să se întărească.

—

Reforma Casei de sus din Anglia.

Am înregistrat în numărul nostru de ieri, că lordul Lansdowne a înaintat Casei de sus proiectul despre reforma acesteia. Acest proiect se deosebește în multe privințe de proiectele de până acum. Toate proiectele de până acum au fost în majoritatea lor neclare și nu oferiau nici o garanție referitor la compunerea Casei de sus. Noul proiect însă vine cu unele indicații precise și cari se apropie cel puțin în parte de rezolvirea conflictului constituțional ivit în Anglia.

În înțelesul noului proiect regele nu mai poate numi pairi pe viață în casa de sus. Dacă denuștește regele lorzi, aceștia încă nu pot fi membri ai Casei de sus, ci numai alegători. Și nici alegerea lor de către pairi nu e încă de ajuns, ca să li-se deschidă ușa în Casa de sus. Pe lângă alegere mai trebuie să intrunească și alte condițiuni. Și dacă a devenit cineva ales, mandatul lui e valabil numai pe doisprezece ani.

Mai apoi vine dreptul regelui de a numi lorzi din toate staturile, dar și mandatul acestora durează numai doisprezece ani. A patra inovație este că o parte a lor se alege de către Casa de jos.

Cum vedem mandatul tuturoră ține doisprezece ani afară de principii, episcopi și juzi, cari sunt membri pe viață. Casa de sus va consta din 350 membri, dintre cari 100 aleși de pairi,

100 numiți de regele și 120 trimiși de casa de jos.

Noul proiect a abandonat și punctul despre referendum, care a fost luat în primul proiect și care avea menirea, ca în chestiuni mari și asupra cărora obștea alegătoare nu și-a spus încă cuvântul să fie aduse înaintea poporului și printr'un fel de plebiscit să decidă asupra lor.

Guvernul însă n'a acceptat acest proiect, cu toate, că Casa de sus l-a primit deja în prima sa cetire.

Guvernul nu amintise nimic despre el în programul său și de altcum el vede în noul proiect numai întărirea nobilimei, iar nu slăbirea ei. Guvernul vrea să aducă mai întâiu legea despre nimicirea dreptului de veto, și numai după aceea să aducă reforma Casei de sus.

În urma acestora se crede, că proiectul nu va deveni lege.

*

Revoluția din Maroc. În unele localități armata franceză a fost atacată de revoluționari, dar vitejia Francezilor a respins în scurtă vreme atacul. Arabii și coloniștii francezi nu sunt mulțumiți întru toate cu dispozițiile luate de generalul Monier, care se grăbește spre Fez. Arabii s'au prezentat în deputație la dânsul, declarând, că îl privesc numai ca pacificator, care să asigure liniște și mers normal tuturor afacerilor comerciale, nu-l privesc însă de fel ca cuceritor, cum se vede aceasta din unele fapte ale sale. În urma acestora generalul Moinier probabil va fi silit să petreacă mai multă vreme în ținutul, unde se află și va merge numai mai târziu spre Fez. Nedumerit Moinier a vizitat pe consulul din Rabat, care i-a comunicat, că acțiunea Franței are de scop numai restabilirea păcii, iar nu cuceriri în Maroc.

Față de măsurile luate de Spania sunt mulțumite toate partidele politice cu excepțiunea republicanilor și socialiștilor.

Prim-ministrul Canalejas și-a exprimat părerea de rău, că unele ziare franceze au primit cu neîncredere măsurile luate de guvernul spaniol. Toată acțiunea Spaniei este a se privi numai ca o măsură de precauțiune.

*

Revoluția din Mexico. O mare parte a răscuițiilor sunt nemulțumiți cu Madero. De aceea în contra poruncei acestuia au atacat orașul Juarez. Pe străzile orașului s'a dat o luptă înverșunată, în care au căzut mai mulți din ambele părți. Rebelii cer predarea orașului, care dacă nu va urma, se prevăd noi lupte și mai îndârjite. Madero și-a pus în cumpănă toată autoritatea, ca să evite lupta, dar în zadar, cazul întâmplat l-a întristat foarte.

Curieri din tabăra lui Madero aleargă în continuu încoaci și încolo, ca să împiedece lupta de aici înainte, ca tratativele de pace să se poată continua. Rebelii însă nu dau nici o ascultare acestor îndrumări și persistă în cugetul de a ocupa orașul. Americanii aflători în Juarez spun, că rebelii stau foarte bine și nu e decât chestie de timp, ca orașul să fie silit a se preda. Asemenea lupte, dar mai mici s'au dat și în alte locuri.

Guvernul a ajuns în urma acestora într'o situație foarte grea și de nesiguranță. Diaz a ținut un consiliu cu membrii guvernului sfătuindu-se asupra măsurilor, ce ar trebui luate pentru viitor. Mulți, dar mai ales Diaz, e de părere, că evenimentele i-au dat lui dreptate. Madero nu dispune de trupele sale și după revoluție va urma numai o anarhie generală. De-aceea a ezitat Diaz să-și dea demisia momentan, iar acum numai condiționat. După altă versiune între rebeli și guvern s'ar fi încheiat deja pace.

—

Parlamentul ungar

Ședința Camerei.

— Dela corespondentul nostru. —

Budapesta, 10 Maiu.

Ședința se începe la orele 10¹/₄ a. m.

Prezidează *Francisc Kabós*.

Carol Huszár a anunțat interpelație către ministrul de finanțe în chestia abuzurilor cu vânzarea losurilor.

Gheorghe Szmracsányi își motivează propunerea înaintată referitoare la ștergerea legii de incompatibilitate.

Bugetul ministerului de agricultură.

V. Sümeği (justhist): Vorbește despre chestia alimentelor și despre expoziția din Săcuime, care e de-o importanță foarte mare pentru Săcui.

Cont. Teodor Batthyány (justhist): Guvernul a prefinat foarte puțin pentru scopuri economice și pentru aceea nu are încredere în guvern. Bugetul pe anul 1911 s'a urcat cu 126 mil. cor. în care resortul agriculturii s'a urcat numai cu 1¹/₂ mil. cor. Zace și în interesul economilor, pentru ca să facem industrie puternică. (Aprobări în stânga extremă)

Reflectează la declarațiile lui C. Huszár. Huszár nu numai a acuzat pe justhiști, pentru pactul cu partidul socialist, ci un ziar din provincie ne aduce acuza murdară, că am dat mâna, adică am legat frâjle de arme cu Români. Declară atât în numele său cât și a partidului din care face parte, că ei nu s'au aliat cu naționalitățile. (Aprobări în stânga.) Noi vrem votul universal și secret.

Zoltán Vermes: Faptul acesta nu-i patriotic. (Sgomot mare.)

Baia Kun: Drepturile poporului nu se pot elupta în felul acesta. (Sgomot.)

Cont. T. Batthyány: Protestez, ca cineva să emuleze cu mine în privința patriotismului. (Sgomot.)

Carol Huszár: Reflectează lui Batthyány. Intenționat a atacat partidul justhist, deoarece e absurditate, ca un partid unguresc să pacteze cu socialiștii, cari agită în contra statului, a religiunii și a proprietății.

(La vorbele acestea se naște un sgomot enorm.)

Iusthiștii sar dela locurile lor și protestează în contra lui Huszár.

Bela Kun: Noi vrem votul universal și cine îl voește pe acesta, acela se aliază cu oricine. Iar noi numai pentru faptul acesta ne-am aliat cu socialiștii.

C. Huszár: E vorba, că un partid național nu poate conclucra cu internaționalii.

Endre Ráth: Eluptarea votului universal este interes național.

Géza Polónyi: Dar acesta numai pe bază patriotică poate fi făcut!

(Cu ziua de azi Polónyi a ieșit din partidul justhist și cu ajutorul partidului poporal a înscenat furtuna de azi).

(Iusthiștii sar dela locurile lor și amenință pe Polónyi).

— Nu ne strica rândurile! Șezi altundeva! Intre noi nu se pot profesa astfel de păreri.

G. Polónyi: Dar întreb, suntem noi oare Unguri, ori nu?

Cont. T. Batthyány: Nu ne da lecții de patriotism!

V. Sümeği: Dar apoi când ai pactat cu Croații și cu Sârbii. (La cuvintele acestea în întregă Camera se naște un sgomot foarte mare. Partidul poporal aplaudează ironic.)

Balázs Péter, architect. Arad, B) Választó-utca 21.

Face planuri și execută orice lucrare în bransa aceasta în modul cel mai conștientos pe lângă prețurile cele mai ieftine.

G. Polónyi (cătră Sűmegi): Eu am pertractat din încredințarea comitetului executiv.

Carol Huszár: Susține cele ce-a spus. (Partidul justhist aplaudează ostentativ lui Batthyányi. Președintele suspendă ședința).

Cont. Khuen Héderváry: Răspunde lui Szmrecsányi cu privire la ștergerea legii de incompatibilitate. E drept, că legea aceasta nu e tocmai bună, dar ea nu poate fi încă ștearsă.

L. Lukács: (ministru de finanțe): Răspunde lui Huszár cu privire la desființarea loteriilor.

Guvernul va face o anchetă severă în chestia abuzurilor cu vânzarea losurilor, dar deoarece vânzarea aceasta aduce statului mare folos, ea nu poate fi desființată.

CORESPONDENȚE DIN TARĂ

Din Cacova

Sămbătă în ziua de Sf. Gheorghe, în care zi s'a ținut și „Ruga” în Cacova, s'a sfințit steagul Reuniunii de cânt. și cet. gr. or. „Doina” din Cacova prin delegatul arhieresc P. On. d. protopop Andreiu Ghidiu din Caransebeș.

Pace în Cacova.

Precedentele nu încap în cadrul acestui raport. E vrednică însă de amintire „împăciuirea”, ce s'a făcut în preajma sfințirii steagului, între cele două coruri din Cacova, prin întrevinerea P. S. Sale d-lui episcop diecezan dr. Miron E. Cristea, care a exmis la fața locului pe P. On. d. A. Ghidiu și pe deputatul sinodal d. dr. Petru Cornean din Oravița cu însărcinarea de-a face pace în Cacova. Și mulțumită prudenței acestor doi domni, că pacea s'a încheiat și astfel sfințirea steagului s'a săvârșit în mod demn. Laudă merită și conducătorii celor două coruri, pentru că pacea s'a făcut la bună vreme și așa au evitat scandalul ce putea să obvină. Ca unul, care cunosc stările triste, ce domnesc de vre-o 2-3 ani în Cacova, și care cunosc cu de-amănuntul și „împăciuirea” făcută, scriu acest raport cu multă liniște sufletească, în buna nădejde că pacea ce s'a sălășluit, va avea și o durată lungă, spre binele și înflorirea frunzei noastre comune Cacova. Încheiu partea asta a raportului, făcând apel la cei chemați, ca să se țină de frumosul angajament ce l'au luat.

Liturgie împreună cu actul sfințirii steagului.

Înainte de începerea liturgiei am plecat cu toți la locuința nașei steagului, d-na preoteasă Bălan. În fruntea conductului mergea muzica în urma căreia mergea în rând tinerimea școlară după care, corul din Recița-rom. în frunte cu conducătorul inv. I. Marila, sub frumosul lor steag albastru. A urmat apoi Reuniunea „Doina” și poporul adunat și n'a lipsit nici antistia comunală, dar nici inteligența locală. Dela locuința nașei convoiul s'a reîntors la biserică, în frunte muzica și *noul mire*: cu falnicul steag roșu, al reuniunii „Doina”. Ajunși la biserică s'a început liturgia celebrată de simpaticul d. protopop A. Ghidiu asistat de preoții: Fotie Adamescu și Beniamin Bălan. Responsoriile le-a cântat: până la Sânt, sânt... corul mixt al reuniunii „Doina” în mod admirabil. Laudă zelosului și dibaciului conducător Ioan Cioc. Până la „Priceasnă” a cântat apoi binișor „Corul bisericesc” (?) sub conducerea unui corist. Dela „Priceasnă” până la finea finea liturgiei a cântat, corul cu bun nume, din Recița-rom. care ne-a surprins cu un „Hristos a înviat” foarte melodios, compus pe Psaltichie.

E însă prea de tot lung și cum la noi, Români la Paști, se cântă „Hristos a înviat” de multeori, cred că și mai cu plăcere ar fi ascultat, dacă s'ar cânta mai pe scurt, omițând multe „repetiții”

din text. Altcum corul s'a prezentat și în biserică destul de bine; onoare conducătorului și braviilor coriști.

Actul sfințirii s'a făcut la crucea din mijlocul comunei, prin P. On. d. A. Ghidiu asistat de cei 2 preoți iar răspunsurile le-a cântat corul „Doina”. După sfințirea steagului P. O. d. protopop Ghidiu, vestitul orator a predat steagul Reuniunii prin o prea frumoasă cuvântare, în care îndeamnă pe coriști ca să-și iubească plugul și cântarea căci prin plug și cântare ni s'a conservat individualitatea; să-și iubească limba, portul și datinele și cu credința în D-zeu să cultive cântarea, care este caracteristica poporului nostru românesc.

În semnul păcii și al iubirii reciproce între Români din Cacova, predă steagul destinațiunii, între strigătele de: „Să trăiască” ale mulțimii căreia nu este dat, a auzi adese oratori de talia falnicului protopop A. Ghidiu.

În numele Reuniunii „Doina” a mulțumit vice-prezidentul, preotul B. Bălan. A urmat batera cuielor. Primul cuiu l-a bătut d. protopop Ghidiu în numele P. S. Sale D-lui Episcop diecezan, al doilea P. On. domn protopop Andreiu Ghidiu, după care s'au mai bătut încă 115 cuiu, încasându-se dela batera cuielor peste 700 cor.

După amezai s'a ținut „Ruga” în curtea școlii, care — se înțelege — a fost prea mică pentru atâta lume.

Aici trebuie să constat un lucru îmbucurător. Luxul, ruina materială a Românilor din Cacova, e în *descrescere*. Cu multă bucurie sufletească am văzut — pot zice — zeci de costume, fără pic de aur pe ele; și am văzut pe măneci în loc de aur, cusături frumoase și în loc de catrințe de mătase, catrințe *jesute*. Un pas, acesta spre bine. Și în chestia asta a luxului fac apel tot la conducătorii naturali ai poporului.

Concertul.

A reușit pe deplin. Și cu toate că în aceiaș seară a fost și „Balul bisericii”, aranjat de comitetul parohial, baraca, în care s'a ținut concertul, de altfel destul de spațioasă, a fost arhiplină. S'a încasat și aci vr'o 300 cor.

A cântat corul „Doina” cum nu se poate mai bine. Cântarea „Brancoveanu Constantin” am ascultat-o cu lacrimi în ochi. Solistul Sulia, are un tenor așa de frumos, încât ar putea cânta fără sfială chiar și în corul Logojenilor. Oaspeții coriști din Recița-română încă s'au purtat ca niște adevărați „Doinitori români”, au întrecut toate așteptările noastre. Le zic un sincer „înainte!” Iar vouă dragălași coriști caco-veni, — înțeleg aci pe toți coriștii din Cacova, — vă doresc din toată inima, ca și după fuzionare, să vă dea bunul D-zeu tot conducători ca Ioan Cioc. Asta o zic, nu pentru că aș dubita în trăinicia „împăciuirii” ce s'a făcut, pentru că despre durata „împăciuirii” s'au făcut responsabili, de bunăvoie, *capii* celor două tabere de coriști, ci pentru că am dori ca *corul din Cacova să prospereze*.

Cu aceste doriri încheiu primul meu raport „Din Cacova” numărând dela „împăciuire” încoace.

Cor.

INFORMAȚIUNI

Arad, 26 Aprilie v. 1911.

De-ale noastre.

Iarăș jandarmii și tricolorul. Ni-se comunică din Hodac, că cu prilejul unei serbări ținute acolo, jandarmii au confisecat dela o mulțime de fete și neveste brănele tricolore, cu toate, că s'a zis de atâtea ori, că brăul face parte din costumul național. Mai mult încă, ele vor fi pedepsite

și cu câte 4 zile temniță și 10 cor. amendă. Tot semne de împăcare.

(„Unirea”).

Personale. P. S. d. episcop diecezan dr. Miron E. Cristea s'a înapoiat Duminecă la reședința s'a venind dela sfințirea bisericii din Uzdin. Săptămâna viitoare înaltul prelat va pleca pentru mai mult timp în străinătate.

Congregațiunea ordinară de primăvară a comitatului Caraș-Severin după cum am anunțat deja, — este convocată pe Luni 2/15 Maiu a. c. La ordinea zilei sunt aproape două sute de obiecte, între cari raportul vice-comitelui și al diferitelor fonduri. Se va alege primpretore la Reșița și Bozovici, asesor orfanal la Lugoj. Eventual vor avea loc complinirile posturilor ce vor deveni vacante prin aceste alegeri. În ordinea zilei e și o currendă a municipiilor Budapesta și Baci-Bodrog relativ la contribuirea pentru o statuă lui Coloman Tisza. Un deosebit interes se arată față de propunerea ce o va prezenta conducerea partidului justhian din comitat în scop de a trimite guvernului o adresă în chestia reformei electorale, cerându-se prezentarea fără amânare a proiectului de lege relativ la sufragiul universal, egal și secret. Asupra acestei chestiuni vom mai reveni în deosebi, căci ne privește deaproape. Raportul vice-comitelui tipărit în limba maghiară și română — un op voluminos — s'a distribuit deja membrilor congregaționali. Importanța obiectelor de dezbătut reclamă ca toți membrii congregaționali aparținători partidului național român, să se prezinte la această ședință.

Pentru corespondenți. Rugăm pe toți aceia, cari trimit corespondențe la „Românul”, ca aceste corespondențe să le scrie totdeauna numai pe pagina primă a filelor de hârtie și chiar pe această pagină să lase margine cât mai lată, ca să se poată face mai cu înlesnire corectura eventual trebuincioasă. Scrisoarea să fie cât mai legibilă, căci numai astfel se pot evita greșelile de tipar, cari supără în primul rând pe autori.

Înmormântarea episcopului Szabó, s'a făcut precum am anunțat, Vineri în 5 Maiu c. n. luând parte o mulțime de public din toate gradele sociale în frunte cu episcopatul unit: mitropolitul Victor Mihályi, episcopii Radu și Hosszu. De față a fost și președintele partidului național d. Gheorghe Pop de Băsești. La masa de „pomana” urmată după înmormântare, mitropolitul Mihályi a mulțumit participanților pentru osteneală, prin ce și-au arătat alipirea către biserică și instituțiunile ei și au săvârșit o faptă creștinească. Episcopul Radu roagă pe mitropolitul a se îngriji, ca văduvitul scaun episcopesc să se întregască cât mai curând prin un bărbat bine meritat. D. Gheorghe Pop de Băsești roagă pe mitropolitul să facă totul în interesul autonomiei bisericii române unite, pentru ca și membrii mirenii ai aceștia să poată conlucra la rezolvarea chestiunilor culturale și economice ale acestei biserici.

Din dieceza de Lugoj. Dr. Daniil Fireza, fost secretar episcopesc, a fost numit paroh în Racovița și protopop al tractului Buziaș. Felicitări călduroase!

Nou avocat în Tășnad. Primum următorul anunț: Amonoare a vă aduce la prețuita cunoștință, că mi-am deschis cancelaria advocațională în Tășnad (casa Coronca). Cu stimă dr. *Alexandru Aciu*, avocat.

MAGAZIN IEFTIN

leftinătate generală suprinzătoare.

MAUTNER R.

Cumpărând o cantitate mai mare de mărfuri am ocaziune a pune la dispoziția Onor. public, cu prețuri uimitor de scăzute: pânzetură, canafas (pânză lustrușă), delin de spălat, delin francez, Batist de mătase, zephir englez, albituri, șervete, fețe de masă, covoare, perdele, acoperitoare de pat, etc., orice obiecte din acest resort. Mulțime de stoffe și costume engleze cu jumătate de preț se capătă la magazinul ieftin al lui

MAUTNER R., Arad, str. Hunyadi Nr. 1. — Prăvălia e deschisă a. m. dela 8—12, p. m. dela 1¹/₂—7 ore

Se caută un Corector la ziarul nostru „Românul”, cu începere dela 15 Maiu n. a. c.

Plata deocamdată 150 cor. lunar.

Necrolog. Direcțiunea și Comitetul de supraveghiere a Institutului de credit și de economii „Crișana”, societate pe acții în Brad aduce cu durere la cunoștință, că valorosul său membru în direcțiune *Dionisiu Sida*, notar cercual în Băița, etc., a răposat în ziua de 8 Maiu st. n. 1911. În-mormântarea va avea loc Miercuri, în 10 l. c. n. la orele 3 p. m. în Băița. Fie-i țărina ușoară și memoria binecuvîntată! *Brad*, 8 Maiu st. n. 1911. „*Crișana*” Institut de credit și de economii, soc. pe acții în Brad.

Din patrie.

Alegătorii dietali din comitatul Brașovului. Din consemnarea provizorică compusă de comisiunea exmisă pentru înscrierea alegătorilor dietali din comitatul Brașovului pe anul 1912, extragem următoarele cifre: în *cercul Ghimbavului* 938, în *cercul Hermanului* 704. Deci ambele cercuri 1642 alegători. *Orașul Brașov* în ambele cercuri: electorale 3558. Prin urmare numărul tuturor alegătorilor dietali: 5200.

Catastrofa în mina din Lupeni. În mina de cărbuni, — dupăcum se anunță din Deva — s'a întâmplat o nenorocire groaznică. Negrija unui muncitor, care umblase cu chibrite a cauzat moartea celor alți 4 muncitori explodând gazul din galerii. E curios, că despre catastrofă, care a avut loc Vineri, nici azi nu s'a strecurat nici un amănunt. Mai multe ziare au depus străduințe să câștige informații exacte. Direcțiunea însă nu le-a putut da, neștiind până azi nici măcar cine sunt victimele acelea.

Dealtecum — răspunde direcțiunea — numele e lucru secundar.

Adevărat. Ce le mai ajută bieților muncitori morți — toate anchetele?

Indolența asta a societății de exploatare este într'adevăr revoltătoare.

Pledoarie maghiară. Trăiește în Arad un anumit Coloman Visontay, bohem din fire, în-deletnicindu-se cu arta picturii, ducea o viață neregulată, foarte adeseori desconsiderând prin atitudinea sa simțul de moralitate burgheză al vecinilor săi. Din pricina aceasta e pururea și-canat și vexat chiar și în presă de către aceștia încât intentase o mulțime de procese de presă.

Alaltăieri a avut loc pertractarea unui astfel de proces pornit acum șase ani împotriva stolerului Francisc Sebesy, care în calitatea sa de reprezentant orașenesc a crezut de cuviință să se ingereze în viața privată a lui Visontay. L-a acuzat adecă în fața publicității, că are o purtare compromițătoare și că este un „măzgălitor” simplu, care, cele mai multe tablouri ale sale le-a plagiat.

Tribunaiul din Arad la rândul său neadmițând o astfel de ingerință în viața privată a unui cetățean a condamnat la 600 cor. pedeapsă pe d. Sebesy.

Apelată această sentință Tabla l-a condamnat tot pe Sebesy la 14 zile închisoare.

Sentința Tablei a nimicit-o însă Curia, constatând că deoarece Coloman Visontay este funcționar public, procesul aparține Curții cu jurați.

Curtea cu jurați din Oradea ascultând acuza și apărarea l-au achitat pe Sebesy, declarându-l nevinovat.

Rămâne ca bietul bohem să mediteze zugrăvind și pânzele, asupra nedreptății ce stăpânește acest glob de noroiu. Pe noi puțin ne împoartă rezultatul procesului. Ceeace ne interesează este un moment caracteristic ce se remarcă din întreaga desbatere, demonstrând evident importanța ce i-se dă juraților nepricepsuți din partea juriștilor maghiari. Nu ne mai sur-

prind de loc apucăturile patriotice adesea ridicole, ce le întrebunțează procurorii în procesele noastre de agitație pentru a influența judecata „obiectivă” a juraților, atunci, când avocatul dr. Kell József în loc să înșire câteva dovezi plausibile clientului său Visontay, recurge la caraghioasa documentare că: „*dacă baronul Szentkereszthy condamnă pe cineva, acela desigur merită pedeapsă.*”

Și asta se numește pledoarie.

Vitejie ungurească. Lui Mihaiu Halász din Bătănia i se înmânase săptămâna trecută avizul de a-și face exercițiul de arme de 28 zile. Cum însă Halász este nutrit de idei radical democratice de prin America liberă, cugetă una și ceru pașport să emigreze iarăș la America. Cererea însă nu i se împlinise. Ce să facă între asemenea împrejurări? De servit nu-i venia la socoteală. Luase hotărîrea să plece deci fără pașport. N'a ajuns însă decât până la Arad, căci un binevoitor, probabil unul căruia îi comunicase planul, s'a grăbit să înștiințeze poliția, care l-a primit la gară cu brațele deschise, confiscându-i speșele de călătorie și predându-l autorităților militare.

Din afacerea aceasta se desprinde evident realitatea sentimentului de patriotism și tradiționala vitejie ungurească a multor cetățeni cu „buze” maghiare.

Diverse

Apel Parohienii din *Rapoltul-mare* voinde să-și edifice din nou școala confesională, nedispunând de mijloace materiale îndestulătoare — fiind numai un an de când și-au renovat biserica — apelează pe această cale la sprijinul tuturor Românilor de bine, să binevoiască a contribui cu obolul lor pentru de a putea aduna o sumă suficientă pentru edificare.

Subscriși nădăjduim, că Români de bine, — cari doresc înaintarea poporului nostru românesc și cari doresc, ca altarele în cari s'a cultivat dragostea de legea și de limba noastră strămoșească să nu se piardă, — nu vor pregeta a veni în ajutorul poporului nostru, care deși sărac, lucrând în parte pe moșiile domniilor, a asigurat salariul învățătoresc, în conformitate cu legea, din ale sale puteri, — fiind în comună și școala de stat, pentru a putea acoperi cheltuielile cu edificarea școlii. Ofertele marinimoase, cari se vor evita pe cale ziaristică, rugăm să se trimită pe adresa Epitropiei parohiale române gr.-or. în *Raportul-mare* (Nagy-Rápolt, per Piski). *Raportul-mare*, în 5 Maiu n. 1911. *Vasile Păltinean*, paroh. *Lazar Danciu*, epitrop.

Fondurile arhidiecezane. Pentru fondul *Masa studenților* din Blaj a contribuit „Șercăiana” din Șercaia cor. 50. Alexă Pocol, Baia-mare cor. 50. „Doina” Cămpeni cor. 50, Petru Ciachi, preot, Ostrovul-mare cor. 20. Elevii din cl. I. și II. gimn. au colectat în vacanța Paștilor cor. 7966. Filip Corzig, preot Râpa-inf. cor. 20. Stefan Berinde, Câmpul lui Neag, coroane 7-10.

Pentru masa studenților români din Brașov au intrat: dela d. Petru Dancășiu în amintirea regretatei sale nașe: Constanța dr. I. Popp născ. Dancășiu 10 cor., dela familia Victor Popescu întru amintirea iubitei mame Luiza Popescu 50 cor., dela d. dr. Gh. Proca de ziua sa onomastică, în memoria răposatului său părinte Gheorghe Proca 40 cor., dela d. dr. Alex. Bogdan prof., la sfintele Paști 2 cor.

Primească generoșii donatori sincerile noastre mulțumite. — *Direcțiune școlilor medii gr.-or. rom. din Brașov.*

Convocare. P. T. Domni și societăți, cari au subscris acții la înființându-l institut general de asigurare „*Fortuna*”, societate pe acții în Sibiu, se convoacă prin aceasta la *adunarea generală constituantă*, care se va ține *Duminecă, în 14*

Maiu st. n. 1911, la orele 10 a. m. în sala Muzeului „*Asociațiunii*” din *Sibiu*, pe lângă următoarea ordine de zi: 1. Deschiderea și constituirea adunării. 2. Constatarea acționarilor prezenți și a voturilor ce reprezintă. 3. Raportul fundatorilor și constatarea prin adunarea generală a capitalului societății subscris și a sumelor plătite în contul acestui capital. 4. Deciziune cu privire la înființarea societății. 5. Votarea absoluturului pe sama fundatorilor. 6. Stabilirea statutelor societății. 7. Alegerea membrilor direcțiunii și ai comitetului de supraveghiere și 8. Încheierea adunării. *Sibiu*, la 27 Aprilie 1911. *Fundatorii.*

Despărțământul Diciosănmărtin al „*Asociațiunii*” pentru literatura și cultura poporului român va ține în 14 Maiu st. n. două prelegeri populare și anume:

La orele 11 a. m. în comuna Deag iar la orele 3 p. m. în comuna Șăulia-română, la care invită pe toți aceia, cari doresc înaintarea poporului român. *Comitetul desp.* Pentru despărțământ *Dr. Virgil Radeșiu* avocat *Diciosănmărtin* vice-președintele desp.

Petrecri.

Maiorul gimnaziului român gr.-or. din Brad va fi *Duminecă, în 1/14 Maiu 1911*, — în caz de timp nefavorabil în *Dumineca* următoare (8/21 Maiu), în pădurea „*Crișanei*”. Taxă de intrare după voie, în favorul „*fondului școlarilor bolnavi*” dela gimnaziu. Se invită la aceasta toți părtinitorii școlii noastre. *Comitetul aranșator.*

Dela frați

Congresul naționaliștilor democrați. Sâmbătă s'a ținut în sala Transilvania, congresul anual al naționaliștilor democrați de sub conducerea d-lor Nicolae Iorga și A. C. Cuza.

A prezidat d. colonel Manolescu-Mladian. Au vorbit d-nii N. Iorga, Zelea Codreanu, Tr. Stoenescu, Sion, Livezeanu, Jecu, Tr. Țăranu, G. Mill-Demetrescu, Moțet și Mandrea.

Toți oratorii au arătat, cari sunt ideile de care e însușit partidul, accentuând, că acțiunea lui se întemeiază pe dragostea de neam, pe ideea de luptă pentru luminarea poporului și chemarea lui la o viață deplină.

D. Iorga a făcut cunoscut cu acest prilej, că partidul naționalist-democrat numără până acum 4000 de membri, toți cetățeni cu drept de vot.

S'au hotărît capii mișcării în diferitele orașe. La Iași, conducerea o va avea ca și până acum d. A. C. Cuza la București, un comitet alcătuit din d-nii N. Iorga, P. Liciu și dr. Șt. Bogdan.

Congresul a mai hotărît întemeierea unei case de cetire pentru popor și înființarea unui fond de propagandă. De asemenea partidul va face să apară în București și un ziar cotidian de luptă, care, probabil, va fi intitulat „*Lumina*”.

Dupăcum se vede, partidul naționalist-democrat a început să păsească la lupte pe baze de organizație electorală serioase, ceea ce îndreptățește frumoase speranțe pentru viitor. Chiar dacă acest partid nu va reuși decât să înceapă campania de apropiere între clasele orașenești și cele rurale și să determine un curent de opinie favorabil inițiativelor românești, tot se va putea spune, că acest partid va fi îndeplinit un rol vrednic de toată lauda. B.

Din străinătate.

Taft contra statificării bisericești. Episcopatul american a adresat prezidentului Taft rugarea să investească bisericile cu caracter de stat. Taft a respins această rugare pe motiv, că toate bisericile stau sub scutul statului, dar statul nu va controla și cu atât mai puțin va investi vr'o biserică cu caracterul de stat.

Prăvălie nouă de croitorie pentru bărbați.

Atrag atenția onoratului public asupra prăvăliei mele de croitorie din colțul stradei

WEITZER JÁNOS și KAZINCZY,

unde țin magazin de stoffe de primăvară și vară. Principiul meu va fi, să mulțumesc pe clienții mei prin executarea promptă a comandelor. — Mă rog de binevoitorul sprijin al onoratului public.

Cu stimă

KLEIN FERENCZ, croitor bărbătesc.

Un prinț surdo-mut. O telegramă din Madrid anunță, că se așteaptă acolo sosirea profesorului Raybor, spre a opera pe prințul moștenitor al Spaniei.

E vorba să i-se taie falimentele cari îi țin limba legată.

Se speră, că în urma acestei operațiuni, micul prinț, — care e surdo-mut din naștere — va putea cu timpul să vorbească.

Un testament ocult al regelui Leopold al Belgiei. Un ziar socialist din Bruxelles susține, că s'a dat de un testament din 1908 al defunctului rege Leopold II — document ținut până acum secret de către executorul testamentar.

Prin acest al doilea testament, regele declară, că întreaga-i avere disponibilă se reduce la 17 milioane franci.

Adaugă apoi, că mai e în posesiunea unor sume importante, ce nu-i aparțin însă lui, el fiind numai depozitarul lor.

Sumele acestea, de care vorbește testamentul ocult, s'ar ridica la vre-o 90 milioane și ar reprezenta averea instituțiilor de binefacere întemeiate și dotate de Leopold II. Declarând acești bani ca proprietate streină, defunctul rege a voit, pe această cale, să-i puie la adăpost contra unor eventuale pretențiuni ale fiicelor sale.

Noul guvern al Chinei. În China s'a format un nou guvern, care va sprijini tronul în activitatea sa de guvernare. Președintele guvernului are drept de veto asupra celorlalți miniștri, iar asupra viceregilor exercită dreptul său de controlă.

Președintele și vicepreședintele semnează toate actele singuraticilor departamente, cari însă vor fi subscribe și de respectivul ministru de resort.

S'a dat apoi un edict, care ridică toate concesiunile date pentru liniile principale și secundare ale căilor ferate.

Toate vor trece sub administrarea guvernului.

Halul balerinei. A stârnit o mare senzație deținerea balerinei teatrului din Zagreb, a Clarettei Genta.

Deținerea, dacă este să primim svonorile ce se fac în jurul acestui eveniment, se aduce în legătură cu bancrotarea cumnatului balerinei, Otto Lorenz, negustor în München.

Impotriva lui Lorenz adepă s'a intentat anchetă acuzat fiind cu bancrută falsă. În decursul cercetării s'a vădit, că acesta legase încă anul trecut un contract cu d-șoara Genta, datorindu-i astfel cumnatei sale 85,000 coroane. Cauza deținerei deci este bănuiala destul de bazată a complicității vinovate a balerinei în afacerea asta, crezându-se, că întreg contractul s'a făurit pentru eludarea necinstită a creditorilor.

O sufragetă dezarmată. Se anunță din Londra o căsătorie interesantă ce avusese loc la Brighton între un tânăr și o sufragetă. Nesmintit va fi fost o priveliște extrem de nostimă să vezi cum o sufragetă svăpăiată, care mai ieri sălta pe acoperișul caselor și răcniă cu fanatism pentru neatârnamarea femeii, înscenând pe la colțuri de stradă scandaluri publice și ascunzându-se prin birturi dinaintea factorilor ce făceau conscripția, — azi și-a plecat căpșorul îndărătnic în jugul dulce și „trandafiriu“ mai rar al căsătoriei, dezarmând în fața privirii calde, amoroase a mirelui său iubit.

Acest leac îl credem de cel mai potrivit pentru desființarea legii sufragetelor.

Preotul știind, că mireasa e sufragetă, de precaut ce era a abandonat din ceremonial părțile ce se referesc la supunerea femeii față de bărbat.

Parcă în caz contrar nu s'ar fi luat !?

Mirosul câinilor. Într'un orașel în Lorena, Dienze, grefierul tribunalului și familia lui erau bombardată de câțiva timp cu scrisori anonime foarte insultătoare. Toate încercările de a dovedi pe autor, au rămas zadarnice.

Atunci grefierul s'a adresat comisarului special din Avricourt, care are câine de miros extraordinar.

Întâiu s'a dat câinelui să miroase mai multe din scrisorile cu pricina; apoi i-s'au adus să miroase obiecte de apartinență suspectă.

Și încercarea n'a rămas fără rezultat.

Câinele a apucat cu dinții un obiect provenit dela d-na Zimmerman soția unui agent de afaceri împrietenit cu familia grefierului. Atunci s'a făcut experiență inversată și câinele după ce a mirosit o pălărie a d-nei Zimmerman a descoperit un pachet de scrisori anonime ascunse cu îngrijire. Epilogul acestei curioase afaceri a avut loc înaintea tribunalului din Dienze, unde cu toate protestările sale de inocență, d-na Zimmermann a fost condamnată la 10 zile închisoare.

Situația în Persia. Guvernul persan desminte categoric știrile alarmante despre o răzvrătire în armată. Garnizoana este puternică și a rămas credincioasă guvernului.

Parlamentul va fi dizolvat fără amânare.

D-n Teheran se anunță, că situația s'a agravat mult, prin aceea, că armata amenință cu răzvrătirea.

O numeroasă deputațiune de ofițeri, — aparținând tuturor armatelor, cu excepțiunea brigadei de cazaci s'a prezintat ministrului de războiu, spre a-i declara că, dacă parlamentul nu votează de urgență reformele militare, nu mai garantează de disciplină și fidelitatea trupelor.

Soldații nu și-au mai primit solda de luni de zile; tot așa și mare parte dintre ofițeri.

Dacă nu se iau măsuri de îndreptare — a terminat deputațiunea — e pericol ca armata să se răzvrătească.

Luptă cu contrabandiști. Din Agram se telegrafiază: Jandarmii austriaci împiedecând trecerea unor contrabandiști croați cu patru căruțe cu carne de porc, s'a încins o luptă în cursul căreia s'a schimbat 40 focuri de revolver. Un jandarm și mai mulți contrabandiști au fost răniți.

Căsătoria moștenitorului din Serbia. În cercurile politice circulă zvonul, că prințul moștenitor se va logodi încă în cursul acestui an cu o princesă din Rusia. Spre scopul acesta prințul Alexandru va vizita încă în toamna aceasta Curtea din Petersburg. Prin acest pas se intenționează întărirea materială a moștenitorului de tron, iar de altă parte se împlinește un vis mare al Sârbilor, că-și câștigă legături cu puternica familie domnitoare din Rusia, care va fi de mare folos Serbiei.

O alocuțiune a împăratului Wilhelm II către studenții din Strassburg. Incidentul dela desvelirea monumentului lui Wilhelm I, din Strassburg s'a aplanat, prin satisfacția dată studenților, — invitați de împărat de a defila în corpore în fața lui.

La discursul de omagiu al unuia dintre studenți, împăratul a răspuns cu următoarea alocuțiune :

„Când veți face primii pași serioși în societate și vă veți indeletnici cu rezolvarea chestiunilor mari ale vieții publice, să nu aveți un moment în vedere interesele zise de partid, ci numai binele poporului german. Numai acest gând să vă călăzească mintea și inima, în toate acțiunile voastre“.

Furtul de relicvii dela moscheea din Ierusalim. Arheologul eglez Parker, — unul dintre cei acuzați în sustragerea relicviilor moscheei Omar din Ierusalim a sosit la Constantinopol.

Intervievat dânsul a declarat că în realitate nu a luat — și aceasta cu autorizația autorităților turcești locale — decât câteva oale vechi.

Camera turcească a discutat interpelarea în chestiunea furtului din moscheea Omar din Ierusalim.

Ministrul de interne declară că e fals, că relicvele au fost furate cu complicitatea autorităților. Ancheta continuă.

Disolvarea congregațiilor din Spanie. Peste câteva zile, Camera spaniolă va lua în discuție proiectul de lege, deus de guvern, pentru limitarea numărului congregațiilor, cărora urmează să li se acorde autorizația de funcționare.

Proiectul prevede dizolvarea, imediat după intrarea în vigoare a legii, a tuturor acelor ordine religioase cari se indeletnicesc cu întreprinderi comerciale ori industriale.

O medaile de aur pentru Carnegie Președintele Taft a remis miliardarului Carnegie, din partea tuturor Statelor cari formează Uniunea, o medalie de aur, ca recompensă pentru numeroasele și marile lui acte de filantropie.

Un balon în pericol de a se aprinde. Din Zürich vine știrea, că în apropiere de Busch, cablul de siguranță al unui balon înălțat la Constantz, s'a prins în firele instalațiunii unei electrice de 45.000 volți ai unei fabrici.

Stabilindu-se legătura cu puternicul curent era pericol ca gazul cu care era umflat aerostatul să se aprindă, producându-se astfel o explozie.

Aeronauții din nacelă, cu mari sforțări, au reușit să libereze cablul.

Dar tocmai în acest moment, gondola s'a răsturnat, prăvălind pe aeronauți — un ofițer din Berlin și cei trei tovarăși ai acestuia, — cari s'au ales cu răni grave.

Un vulcan de apă. Prin luna lui Ianuarie am fost amintit și noi despre eruperea unui vulcan în muntele Taal de pe una din insulele Filipine, cari sunt proprietatea Statelor-Unite, în care dezastru s'au prăpădit și peste 400 de vieți de om.

Acum se spune despre acest vulcan, că în mijlocul lui se află trei lacuri de apă, care tot mereu fierbe și e fierbinte ca focul, și din când în când în loc de lavă aruncă apă fierbinte, care tot opărește pe unde ajunge.

Un astfel de vulcan mai este și în Costarica din America de mijloc, numit Paos, care aruncă apă fierbinte ca focul, tot la 20 minute.

Agitația antirusească din China. Din Wladivostok se telegrafiază: Chinezii din Mandciuria au îmbrăcat pe unul de-ai lor într'o piele de urs — ca reprezentând pe rusul — și, după ce l'au purtat pe stradele localității Mandju, l'au ars pe un rug.

Ziarele chineze vorbesc pe față de pregătirile de război contra Rusiei și de promisiunile unei mari Puteri străine de a ajuta China într'un eventual conflict cu armele.

S'au tras focuri asupra unui vas al companiei Est-chineze, pe fluviul Sungari, la 30 verste mai jos de Kirin. Echipajul vasului a ripostat.

Consulul Rusiei a cerut guvernatorului să se caute și să se pedepsească vinovații.

Dr. STEFAN TĂMĂȘDAN
medic univ. specialist în arta dentistică,
ARAD, vis à-vis cu casa comitatului.
Palatul Fischer Eliz. Poarta II.
Consultații dela orele 8—12 a. m. și 3—6 d. a.

PRIMA FABRICĂ DE TRĂSURI DE PE CÂMPIE.

Fabrica lui Hodács János jun. în Szeged

Felsőváros, strada Kistisza nr. 4. (Continuarea stradei Maros).

! Asortiment stabil de mai mult de cât 40 ! calese diferite la dispoziție. ! Telefon 439. Prețurile se trimit gratuit și francat. !

Litere — Arte — Științe

DOR

(Strofă albă)

O, dă-mi iubirea unui soare
Ce florile presară,
Cu străluciri înlăcrimate...
O, dă-mi din acel farmec
Sub care sufletul tresare
Învins de-o dulce taină!

Viora din Bihor.

CÂNTEC

Romanța care am cântat-o
Cu focul inimei întregi,
Zadarnic ai mai ascultat-o,
Când n'ai putut să înțelegi
Că-i pentru tine, adorato.

În versurile-acelea clare
Și în acele armonii
Dulci și suspinătoare,
Era iubirea cea dintâi
Câtând în tine întrupare.

Oricând, în clipele senine
Voi mai cânta romanța iar,
Va asculta-o orișicine,
Poate și tu vreodată — dar,
N'oi mai cânta-o pentru tine.

Alex. St. Vernescu.

După 90 de ani

Cum a murit Napoleon

La 5 Maiu s'au împlinit 90 de ani de când împăratul Napoleon a murit, în urma celui mai sălbatic tratament pe care un european l'a putut închipui, pe stâncile arzătoare ale insulei sf. Elena.

Deși au trecut 90 de ani de atunci, chinurile și umilințele pe cari crudul englez Sir Hudson Lowe le-a impus celui mai mare erou al istoriei moderne și azi fac să cutremure de indignare toți câți citesc sau recitesc monstruoasa dramă din sfânta Elena.

Trădat de guvernul englez în a cărui făgăduială de ospitalitate se încrezuse, Napoleon a fost deportat la două mii leghe departe de Europa, în insula sfânta Elena, situată la 500 leghe de orice țarm. Dar în această insulă, așezată sub tropic și supusă celor mai nesuferite călduri, i-s'a destinat împăratului poziția Longwood, expusă tuturor vânturilor, teren sterp, nelocuit, lipsit de apă, nefiind bun pentru nici un fel de cultură.

Iar peste această cetățue de mizerie, peste acest înfiorător mormânt, în care întemeietorul celei de a patra dinastii franceze, trebuia să-și îngroape gloria nefericită, a fost numit guvernor generalul Hudson Lowe, un englez slab, uscățiv, cu fața și părul roșu, o nouă specie de închizitor, care oglindea în ochii, în fața și în toate manifestările sufletului său sterp, întreaga atmosferă ucigătoare a Longwoodului, bătut mereu de vânturi violente.

În această parte a insulei Sfânta Elena și-a petrecut marele Napoleon cei din urmă 5 ani ai vieții sale, în două odăițe murdare, sărăcăcioase, asupra cărora drepturile de folosință îi erau într-una și cu înverșunare disputate de cei mai îndrăzneți guzmani, purici și ploșnițe din câte cunoaște istoria omenirii.

Acolo a suferit Napoleon, împreună cu credincioșii săi Bertrand, De Las Cases, Marchand și Montholon, vreme de cinci ani de foame și de sete, de lipsa celor mai necesare lucruri; acolo s'a istovit de dor cel mai cald suflet de tată mortificat de îndărătnicia cu care sir Lowe îi refuza dreptul de a primi știri dela fiul lui adorat, micul rege al Romei.

Și cât și-a iubit Napoleon copilul! Toate gândurile lui erau la acea mititică ființă, care de când s'a născut a fost cea mai mare bucurie și supremul scop al vieții lui strălucite.

Despre suferințele cumplite, pe cari împăratul le îndura la Sfânta Elena, din pricina, că Europa îi confiscase soția și mai ales fiul, contele de Las Cases scrie următoarele în „Amintirile” sale:

„În mijlocul suferințelor, aruncat pe o stâncă arsă, la mii de leghe departe de patrie, lipsindu-i totul, bolnav, chinuit, silit să-și apere pas cu pas demnitatea împotriva unui mizerabil, cea mai mare durere împăratul o simțea fiindcă era despărțit de soția și copilul lui. Câteva scrisori dela mama și frații lui i-au sosit; dar sir Hudson Lowe nu suferea nici măcar ca să i-se vorbească despre starea regelui Romei. „Ce vor face cu el?” — îmi spunea adesea. „Unde este? Ce se face? Dacă îi vor inspira groază în potriiva tatălui lui? Ideia mă face să mă cutremur”.

În ultimii ani, i-se luaseră lui Napoleon până și cele mai elementare libertăți.

Astfel, marele mareșal Bertrand, îngrozit de tratamentul neomenesc, la care împăratul era supus, scria contelui Las Cases, pe care sir Lovire îl îndepărtase din insula sfânta Elena:

„Lucrurile s'au schimbat mult de la plecarea d-tale: în anii aceștia jicnirile față de împăratul au devenit atât de mari, în cât trebuie să le caracterizeze ca un atentat la viața lui”.

Scrisori n'avea voie să primească, contactul cu ceilalți locuitori, cari ocupau partea mai fertilă a insulei îi era interzis, sentimentele cari îl blocaseră în cele două odăițe sărăcăcioase aveau dreptul să-l insulte, ajutoarele medicale necesare i-se refuzau.

Treceau câte o sută de zile, fără ca Napoleon să iasă din casă. Chiar comisarii Rusiei și Austriei erau atât de indignați de tratamentul, la care era supus împăratul, în cât s'au văzut nevoiți să declare lui sir Lovire, că dacă împăratul ar muri în asemenea împrejurări, nici ei n'ar ști ce să răspundă, dacă în Europa s'ar răspândi șovnul, că a fost asasinat.

Și în adevăr, împăratul a murit în asemenea împrejurări, fără ca nimeni să poată împrăștia nici până azi impresia, că a fost asasinat cu premeditare de firosul său calău, care a întrebuințat cinci ani, zi cu zi, ceas cu ceas, clipă cu clipă, ca să săvârșească această monstruoasă crimă.

Napoleon s'a stins în seara zilei 5 Maiu 1821, în aceeași zi, în care o înspăimântătoare furtună desrădăcinase salcia sub care marele nefericit obișnuia să se odihnească.

Iar ultimele sale cuvinte, pe care credinciosul său medic, d-rul Antomarchi le-a înregistrat, au fost:

„După ce nu voi mai fi, să te duci la Roma; să cauți pe mama mea, familia mea; să le spui tot ce ai observat privitor la situația mea, la boala și la moartea mea, pe această tristă și nenorocită stâncă”.

„Să le spui, că marele Napoleon a murit în starea cea mai vrednică de plâns, lipsindu-i totul, lăsat lui însuși și gloriei lui, să le spui, că expirând el lasă prin testament tuturor familiilor domnitoare oroarea și rușinea acestor ultime clipe”.

P. L.

Ge e oboseala?

Suntem îndatinați a privi în oboseală ceva negativ, epuizarea forțelor în urma muncii. Fiziologii (Ranke și Mosso) însă, studiind cauzele oboselei au ajuns la rezultatul, că aceasta nu e exact, oboseala e ceva activ. Ea vine dela îngrămădirea de materii formate în urma schimbului, prefacerii și uzării materiilor folosite, cari intră cu ajutorul sângelui în organismul nostru. În decursul muncii organismul are trebuință și consumă mai multe substanțe folosite, dar totodată în urma uzării și discompunerii lor se formează și se îngrămădesc mai multe rămășițe din aceste substanțe uzate, așa că sângele nu e în stare să le îndepărteze și elimineze îndeajuns. Urmarea e, că aceste rămășițe perturbă mersul normal al schimbului de materii, deci capabilitatea de muncă a mușchilor scade și aceasta o simțim ca oboseală. În sânge

se află substanțele de lipsă pentru a restitui forțele mușchilor dar nu se pot folosi în măsură suficientă din cauza îngrămădirii acelor rămășițe uzate.

E interesant experimentul lui Mosso.

A lăsat câni să fugă câte 12 până în 18 ceasuri până ce erau cu totul eșofați, oboșiți. Luând apoi sânge dela acești câni oboșiți și introducându-l în sângele unor câni hodiniți, urmarea a fost, că aceștia au devenit imediat oboșiți și abătuți. Cu alte cuvinte li s'a putut injecta oboseală. S'ar putea aceasta dacă nu ar fi în sânge ceva, ce lucră activ și nu numai lipsa de hrană? S'ar putea de pildă injecta foame unui individ sătul până în gât? deși altcum nici aceasta nu e exclus, în cazuri patologice, unde comunicațiunea între nervii periferiei din stomac, cari primesc senzațiunile și între centrele nervoase, cari le sînt, e întreruptă.

Altcum ceva pasiv încă este în oboseală, întrucât mușchii nu-și pot restaura forțele pierdute, din cauza acelor rămășițe uzate, numite materii ale oboselei.

Iată de ce însemnătate e circularea regulată a sângelui. Sângele, circulând pe lângă alte funcțiuni, îndepărtează și materiile oboselei din organism.

Când suntem abătuți, deprimați sufletește, aceasta e în legătură cu o circulare înceată, leneșă a sângelui. Dimpotrivă, când suntem veseli, vioi, aceasta e efectul unei circulații mai repezi a sângelui, deși invers, starea psihică mai ales la om, unde rațiunea e așa de dezvoltată, încă poate avea influență asupra circulației sângelui prin mijlocirea nervilor.

Iată deci un remediu când suntem abătuți și deprimați sufletește. Să ne frecăm peptul, brațele cu o pânză mușată în apă rece, sau dacă se poate să luăm o scurtă baie rece. Sângele începe a circula mai viu și „supărare, voie rea” au dispărut alungate de un duș de apă rece. Iată deci în ce strânsă legătură de cauză și efect se află ceea ce numim noi suflet — cu materia.

I. Corbu.

Cărți și reviste.

Săptămâna politică și culturală. Anul I, Nr. 20, și în acest număr, ca de obicei, cuprinde articole serioase, pe cari le scriu oameni culți și chemați de presă, și deși se crede că politica liberală influențează asupra tonului revistei în general — această influență este fictivă față de veracitatea observațiilor reale.

Primul articol al acestui număr „Din valurile vieții” iscălit de d. Victor I. Slăvescu este o rezonabilă documentare a viltății luptelor de clasă.

Relele de cari suferă societatea, nu le poate înlătura un reformator, prin graba cu care acesta face o lege forțat de unele împrejurări. „Este în deobște cunoscut că orice grupare socială poate propăși în două moduri: unul este cel pașnic și lent — acela al evoluției normale; celălalt violent și zguduitor — acel al revoluției”. Asupra evoluției normale, s'a văzut în Franța, Belgia, Germania cât au putut câștiga muncitorii și cât s'au putut desvolta economiceste precum și pe tărîm cultural!

Tot astfel vor trebui să procedeze și muncitorii din România, prin organizări muncitorești în marginea bunului mers al societății, fără ca aceasta să fie zdruncinată. Ce folos au adus răscoalele din 1907? Țăranii dacă ar fi avut mai multă cultură economică, n'ar fi avut nevoie să facă acele răscoale. Muncitorii orașenești deosemena, prin această cultură economică, prin solidaritate și organizări vor reuși să-și asigure un trai mai bun; și nu prin societăți socialiste, cari sub masca evoluției normale, tind spre revoluție, oricând prilejul fatal le-ar fi binevenit.

D. Slăvescu arată nelogica năzuinței masselor muncitorești de a lua ei conducerea unui stat, după care revoluție, desigur iar se vor alege asupritori și asupriți, reintrând în matca lor aceleași stări de lucruri „O egalizare nu se poate admite”. Autorul articolului despre care vorbim, promite a reveni, asupra procedurilor cari ar realiza o propășire socială.

„Națiunea”, revistă politică și culturală, dela noi, în nr. 3, comentează în primul articol „Ordonanța contelui Apponyi”, actualitatea acestei ordonanțe, spunând, că ea „va fi actuală până atunci, până când guvernul nu va recunoaște ilegalitatea acesteia și în consecință nu va revoca dispozițiile păcătoase ale fostului ministru de culte și instrucțiune

D. Ludovic Csato, autorul articolului, arată apoi cum nici un ministru nu are dreptul să pretindă în școlile noastre catehizarea elevilor în limba maghiară. Statul trebuie să ocroteze popoarele sale, când e poliglot, să permită educația copiilor în limba lor maternă. Aceasta doar o întărește și legea din 1868, paragraful 17. „Dar pofta vine mâncând”, pildează d. Csato, și Ungurii din ce în ce vor să ne ia cele mai elementare drepturi, forțându-ne să ne menținem într-o stare de regres.

D. dr. Cassiu Maniu, urmează cu articolul „Critica generală a politicii române”, în care arată importanța conștiinței naționale, insistă asupra necesității unei desăvârșite stabiliri a legăturilor dintre comitetul diriguitor politic și popor. Organizările cercurilor electorale se vor face astfel mai ușor.

În alt articol deosebit „Știința gândirii”, d. dr. Cassiu Maniu, vorbind de forța de a gândi, arată cum slăbirea agerimei gândirii la un neam, aduce învingerea lui în lupta pentru libertăți. Desigur claritatea gândirii se realizează numai printr-o destoinică cultură a spiritului. Totuși cineva se naște cu calitatea de a gândi, și cultura spirituală ori cât ar fi de favorabilă într'un mediu, ea va folosi prea puțin sau de loc.

Remarcăm și „Gordana”, o schiță din viața Aromânilor, de M. Beza; o biografare a episcopului Leményi, de d. dr. Stefan Pop. etc. „Națiunea” își mărește însemnătatea sa culturală. Păcat că asemenea reviste, apar numai lunar, — și încă nu sunt ademenite de principiul cât mai multe străneri a talentelor. O recomandăm bucuros, cititorilor noștri. Redacția și administrația: Budapest II, Plebănia-utca n-rul 4 Abonamente: 10 coroane pe an, 5 pe 1/2 an.

În „Vieța nouă”, în numărul recent o frumoasă poezie de d. Mihail Cruceanu: „Vitrina cârșilor tăcute”. Redăm ultima strofă:

„Iar prin vitrina liniștită vedea-vom zi cu zi cum fuge
Tot ce iubim și tot ce credem, lăsând în urma lor ca
[nceață

Avântul luptei nesfârșite, care creează și distruge
Ca să renască alte doruri și alte lumi și altă vieță.
V.

POȘTA ADMINISTRAȚIEI

Abonat 1010. Adresa cerută este: dr. V. M. directorul ziarului „Românul” 6007 Detroit Ave. Cleveland, O. America.

FOIȚA ZIARULUI „ROMÂNUL”.

MARY.

— Roman de Björnstjerne Björnson —

Traducere liberă de dr. Horia Petra-Petrescu

(31) — Urmare —

El stete locului pe dată și se ridică. Văzu cum sunt de înflăcărați ochii ei, Mary avea fața albă, statura înaltă, într-o ținută rezolută, împotriva lui. Deasupra ei se află capul lui Iohn Eriksen.

A ținut numai o clipă — căci după aceea și-a întors ea fața și plecă repede, iar cățelul după ea, în mișcări ușoare, vesele, ritmice.

Oamenii râdeau, marinarii englezi cu o batjocură provocatoare. Iorgen a început să alerge după ea.

Când a văzut ea, cum îi urmează cățelul și nu lui și că ochii animalului o caută pe ea, ca să citească în ochii ei, ce o să se întâmple de aici înainte, se prefăcu întreaga ei teamă într-o veselie sălbatecă. Asta era felul ei de a fi. Bătu din palme și fugi, iar cățelul sări lătrând pe lângă ea. Vraja era nimicită, rușinea dată la o parte, spusese un rămas — bun lui și întregii lui ființe.

— „Nu-i așa, salvatorule mic?” El lătra.

Mary se uită după Iorgen. Acesta nu îndrăzne să-și grăbească pasul, din cauza etichetei.

ULTIME ȘTIRI

Aeronauți scăpați ca prin minune. Într'un cartier din Londra a fost înălțat un balon de plăcere, bine înțeles fără cârmă. În naceia luaseră loc trei bărbați și 2 doamne.

Printr'o manevrare greșită hidrogenul din balon începu să iasă și balonul se cobori cu mare rezeziune. Din fericire, aeronauții diletanți, cari se credeau pierduți, căzură cu balonul pe coperișul unei case. Un trecător le veni în ajutor și reuși să-i salveze, legând funia balonului de un coș al casei. Parte din coperiș a fost stricat și olandele au căzut rânind pe câțiva trecători.

Afacere de înaltă trădare. Consiliul de război din Viena a condamnat la 4 ani și 9 luni reclusiune, pe fostul funcționar din ministerul de război Kretschmer, dovedit, că a vândut documente secrete atașatului militar al Rusiei.

Bijuterii de 2 milioane furate din palatul reginei mame a Angliei. În împrejurări rămase necunoscute, și de către autori în căutarea cărora e acum poliția, s'a furat din palatul St. James, reședința reginei mame, bijuterii în valoare de vr'o 2 milioane franci.

Regina Alexandra păstra aceste juvaerice ca o amintire dutoasă dela regele Eduard, care i-le dăruise în diverse epoce ale lungii lor căsnicii.

Turburări într'o închisoare. La Figueros, în apropiere de granița Spaniei, s'au răscolat deținuții din penitenciarul local, cari au profitat de lipsa armatei.

Cu mare greutate s'a putut reprima răscoala.

Cei mai mulți dintre deținuți au fugit.

x **A apărut:** Elemi népiskola értesítő könyvecské -- Aviz școlar pentru școlile populare primare.

Se află de vânzare la Librăria diecezană din Arad. Prețul unui exemplar 30 fil, + 10 fil, porto.

x **Dr. Victor Graur,** medic universal, medic școlar calificat, profesor de igienă, institut de dentistică. Arad, Andrassy-tér Nr. 22. Etajul I., în fața palatului administrativ (comitatului)

POȘTA REDACȚIEI

G. Dobrin. (Bucium). Colecte publice nu se pot face, decât numai cu licență dela autoritățile civile, altfel colectanții pot fi pedepsiți. Regretăm deci a nu putea publica apelul D.-V. în favorul nenorocitului I. R.

Redactor responsabil: Atanasiu Halmagian.

Gaut un candidat de avocat cu praxă

Începând cu 1 Iunie pe lângă condițiuni favorabile. Praxa și condițiunile a se comunica direct lui

Dr. Lucian Georgevici
advocat, Temes-Rékás.

In cancelaria advocațională a subsemnatului află momentan aplicare

un candidat de avocat

cu praxă,

pe lângă condițiuni favorabile.

Ladislau Man, avocat

Vișău-de-sus (Felső-visó).

Cumpăr

sau dau în schimb pentru alte obiecte:

Recipise de amanet,

aur, argint zdrobit și bijuterii.

Deutsch Izidor,
orologier și bijutier.

Arad, str. Weitzer János.
(Palatul Minorităților).

Magazinul de oroloage și bijuterii cel mai mare din Arad. Cea mai ieftină sursă de cumpărat. Telefon 438.

La librăria diecezană din Arad

se găsesc

propise (corecte)

de examen

cu Cor. 1-20 o sută bucați, plus 20 fileri pentru porto postal; asemenea

cărți potrivite pentru premii școlare.

— „Noi, noi doi, noi îndrăznim, nu-i așa?”
Bătu iarăși din palme și fugi, iar cățelul fugi din nou după ea, lătrând.

Apoi prinseră un tempo mai liniștit. Ea se jucă cu el, povesti cu el. Iorgen era atât de departe de ei. „La adică ar trebui să te cheme *Liberator*; da așa-i nume prea lung pentru un biet cățeluș mititel și negru ca tine. O să-ți zic Iohn. După numele bunătăței de om, care m'a privit așa, de am prins putere”. Iară fugi și cănele după ea.

„Tu vii cu mine și nu cu celălalt. Asta-i făcut-o bine. Bine. Asta a făcut-o și omul, dela care ți-ai împrumutat numele. N'a mers cu aceia, cari băteau cu biciul sclavii, ci a rămas la aceia, cari dădeau libertatea”.

Acum au trecut colțul străzei. Pe Iorgen nu-l mai puteai vedea.

Când a ajuns el la otel, i-s'a spus, că nu e Mary acasă, cu toate că o văzuse el cum a intrat înăuntru. Iorgen declară, că doamna are cățelul lui. Cei dela otel i-au spus, că nu știu nimic de așa ceva.

A trebuit să plece. Pierduse pe Mary și pe căne.

Ea însă întrebă în odaia ei pe căne:

„Vrei să fii cănele meu? Vrei să vii cu mine, micule, negrule Iohn?” Bătea din palme, ca să poată lătra el în semn de aprobare. Mary primi o scrisoare din partea lui Iorgen. Posibil în afacerea aceasta. Arse scrisoarea fără să o fi cetit.

A așteptat Mary, că o să vină el la gară, la trenul, care pleca spre Norvegia, ca să-și

ceară dreptul lui. Sosi la gară rezolută, cu cănele ei mititel lângă dânsa, în trăsură, după ce-l spălase curat, îl pieptănase și-l parfumase. Dar nu s'a arătat nici umbra lui Iorgen la gară.

Mary dormi întreagă noaptea, cu cănele lângă ea pe covorul de drum.

Dimineața însă au năpădit-o gândurile. Acum era singură. Singură și cu responsabilitatea.

Până acum se silise cu toată puterea, se lăsa bătută ca cu bice spre singura cărare de scăpare: să se căsătorească îndată cu Iorgen, să nască în decursul unei călătorii prin străinătate și să suporte legătura cu el, cât va fi mai mult posibil.

Cât de neînțeleasă îi venea însă acum ideia: să se mărite cu un om, pe care-l desprețuia, numai ca să-și apere pudicitatea. A încercat astfel, fiindcă oamenii de prin prejur aveau această mentalitate și fiindcă se afla într-o stare deosebită. Nu era iertat să se afle nici o pată pe haina ei de sărbătoare.

Acum însă zicea: „e rușine, rușine” — o spunea în gura mare. Iar când se uită cănele la ea, în sus, adăogă Mary:

— „Asta-i călătoria mea după un căne, auzi?, sfârșitul poveștii mele cu cănele.”

Ce să se facă însă de acum înainte?

Știa că mai era o cale. Dar avea lipsă atunci de doi complici, de Iorgen și de încă unul. Erau prea mulți. N'ar fi putut să pășească atunci mândră și liberă. Și așa trebuia să fie.

În atențiunea celor ce se mută.

Instalații de lumină electrică împreună cu **becuri**, execută și furnizează prompt sub cele mai favorabile condiții de plătire.

Koch Dániel

Intreprindere de instalarea soneriilor și telefonului

Arad, str. Deák-Ferencz Nr. 42.

Inștiințare.

Am onoare a aduce la cunoștința onoratului public, că cu **1 Maiu** începând, mi-am mutat

cancelaria mea de arhitect

în strada Kápolna Nr. 6—6/a în casa proprie.

Primesc orice întreprinderi de edificare, pe cari le execut conform cerințelor moderne.

Mă rog de sprijinul on. public și în viitor.

Cu stimă

Fábián József

arhitect-zidar.

Spitz Ignacz

măestru-măsar.

Execută lucrări de edificii și la poștă, aranjează prăvălii.

Arad, piața Szabadság nr. 11.

Intreprinde orice lucrare aparținând acestei branșe. Execută comande dela cele mai simple, până la cele mai pretențioase, după plan, cu cele mai scăzute prețuri. Servește cu cea mai mare plăcere, cu preliminară și planuri.

Atunci?

Cât timp îi apăruse „călătoria aceasta după un câne“, povestea asta cănească“, ca o poruncă, ca ceva de o capitală importanță, ce nu se poate ocoli, de dragul onoarei ei, nu s'a gândit serios încă la ultimul refugiu.

Acum se frământa cu gândul serios.

Privea trist în ochii credincioși ai cânelui, ca și când ar fi căutat acolo o soluție. Dete de pofta cea mai curată de viață și de devotament. Iși apăsă capul în blana cânelui și plânse. Era încă tinăra. N'avea poftă să moară încă.

Plânse pentru prima oră soarta ei. Iși făcea sie însăși durere. Nu putea pricepe de ce a meritat ea starea aceasta. Nu putea să afle limpede nici de el, s'au întâmplat toate astfel.

Cânele băgă de samă că nu e veselă. Ii linse mâinile și o privi țintă. Se scânci ca să ajungă în poala ei, să o poată mângăia.

Mary îl luă în poală și se aplecă spre el. Asta a interpretat-o el ca o provocare la joc. Clănțani după mâinile ei. Ea primi invitarea. Și se începu un joc copllăresc, care ținu multă vreme, căci cânele nu se putea sătura; de câte ori înceta ea, începea el din nou.

Apoi începu să vorbească cu el.

— „Micule, negrule lohn. Imi aduci aminte de negrii, tă imi aduci aminte că nașul tău a eliberat pe negrii. Tu m'ai scăpat de sclăvie.“

— „Da vezi, dragul meu, ar fi fost o eliberare cam slabă de n'ar fi fost iertat să trăiești și tu pe lângă mine. Nu-i așa?“ Și plânse iarăși din nou.

*

Înainte de a cumpăra

pe sama

copiilor și a D-voastră **ghete** ori **alți articlii de modă** trebuincioși, negreșiți vizitează prăvălia de modă bărbătească a lui

Iványi Menyhért

în strada **Förroy**.

Deoarece ghetă bune și ieftine numai acolo Vă puteți procura.

Imprumuturi

cu amortizație și imprumuturi pentru funcționar, **vinderea și cumpărarea de moșii și arcelarea lor o mijloc ște mai avantajos:**

Biroul de intermediare:

Vig Lajos

Arad, Árpád-tér N. 5.

::: Telefon Nr. 671. :::

Horváth József

arhitect și zidar

Arad, strada **Darányi János nr. 4.**

Primește orice lucrare în branșa aceasta, face planuri și efectuește zidiri pe lângă prețurile cele mai reduse.

Oppenheimer Mór

zidar diplomat

Arad, Szabadság-tér 17.

În casa d-lui Dr. Schwartz, în curte.

Recomandă în atențiunea on. public pentru facerea de planuri și preliminară de zidire, cancelaria lui de edificări.

Városmajor - Sanatorium și Hydrotherapie

::: 26 odăi aranjate cel mai modern. :::

Supraveghiere medicală continuă (constantă).

Birou central, stabiliment medical:

Budapesta, Bulevardul Ferencz-körút 29.

Director-șef: **Dr. A. Cozmutza.**

Consultanți dela orele 8—9 a. m. 3—5 p. m.

Telefon 88—99.

Hauszer K. Géza

fabricant de instrumente muzicale

Arad, str. Deák-Ferencz nr. 40
(casa lui Dr. Winter).

Am onoare a înștiința stimații mei comitenți și publicul mare, că

● atelierul meu de ●

instrumente muzicale

se află în strada

Deák-Ferencz N-rul 40.

Am înmagazinat mare asortiment de tot felul de instrumente muzicale. Straformez și repariez instrumente muzicale cu cele mai scăzute prețuri. Comandă în provincia execută prompt.

Solicite sprijin binevoitor cu tot respectul

Hauszer K. Géza

fabricant de instrumente muzicale.

Se duse cu trăsura prin oraș, dela o gară la alta, cu un vâl des pe față; cu cânele lângă dânsa, pe perină. Nu văzu nici un cunoscut. De-ar ști ei, că se află aici...

Vai, cioara osândită, sfâșiată, de atunci, pe care a vrut să o ridice loergen, în timp ce ea a fugit la priveliștea asta, nici n'a știut, cât de bine s'a uitat atunci la ea Mary. Gâtul smuls, pânțele sfârticat, orbitele ochilor goale, — carnea roșie căsca gura după ea. Nu se putea scăpa de priveliștea aceasta în decursul întregii călătorii fioroase.

Afară, în fața orașului era iarnă. Nu văzuse ea iarna de ani de zile. Peisagii cari mureau, ofilite văzuse ea, dar n'a văzut puterea de a preschimba a iernei, care acopere pustiirea cu albul cel mai alb posibil și care evocă schimbarea aceasta șagălnică în pădure și pe câmpuri. Fiordul încă nu se predase; venea spre ea negru-cenușiu, provocător, aspru, din toate părțile. Ca un monstru însetoșat de luptă.

Călătoria în oraș i-a înspăimântat fantasia, încât a ajuns sub influența puterilor naturii. Neputința ei era astfel cu atât mai evidentă. Putea ea să înceapă o luptă? Era în stare să răzbească, până ce ar veni timpul schimbării? Nu trebuia să se arunce în abis înainte de asta?

Pe când se juca cu gândurile astea, văzu deodată fața tatălui înaintea ei. Cum va putea trăi ea fără ca să-i destăinuiească lui, în ce stare se află?

Nici când, nici când nu va putea să-i spună așa ceva. Nu-i va putea împărtăși nici

chiar faptul, că s'au rupt legăturile între ea și loergen. Tatăl ei n'ar putea suporta o veste ca aceasta.

N'ar fi mai bine să dispară îndată, în loc să vorbească cu tatăl ei? Doamne, Dumnezeuule, asta l-ar omorâ pe dată.

De aici înainte n'a mai avut nici o frică, în decursul întregii călătorii, nici de ceilalți oameni, nici de sine însăși, ci numai de el, de tatăl ei.

Așa a venit acasă — moartă de obosită, plină de teamă sufletească — încât a început să plângă când a văzut casa lor, De sigur n'au băttătorit mulți oameni o cale atât de grea ca aceasta de acum. Nici chiar săriturile de bucurie, cari le făcea cânele, când a dat de pământ, nu i-au putut lua gândurile, cari o frământau. Se duse în odaia ei, ca să se spele și să-și schimbe toaleta și rugă pe fata de casă să anunțe Doamnei Dawes și tatălui ei, că s'a întors. Mica Nanna se afla la ea în odaie și îi ajută. Jocurile ei cu cânele din momentele, când era liberă, au fost pentru Mary un chin, dar n'a spus nimic.

Arăta foarte slăbită. Vedeai limpede, că a plâns.

Poate că era bine așa. Atunci ar fi băgat îndată de samă, că nu se află bine. De ar putea numai suporta tatăl ei lovitură! Ea va trebui să se grăbească — firește — și să-i declare, că a fost foarte lungă și obositoare călătoria și că loergen ar fi aflat averea prea mică deocamdată, încât nu vor putea să se căsătorească în poziția lor de acum. Vor trebui să aștepte dela unchiul Klaus.

Fondat în anul 1882.

Telefon No. 688.

BRUCKNER LIPOT

tapețier, decorator și fabrică de mobile în

ARAD,

Andrássy-tér 25, palatul Neumann.

(Lângă cofetăria Matzky).

Recomandă mobilele sale propriu pregătite, solide și de o execuție elegantă.

Pentru camere de dormit dela 190 fl.

**NEUSCHLOSZ
BUTOR****Sufragerie** (prânzitor),
dela **140 florini.****Garnituri de salon,**
dela **95 florini.**Prețuri de cumpă-
rare convenabile.Se vând exclusiv **MOBILE**
de lemn tare și vestit■■■■ **NEUSCHLOSZ.**Furnisorul societății
căilor ferate ungare.**Atelier de I-u rang.**Recomanda în
binevoitoarea
atențiune a pu-
blicul. îndoleat

magazinul meu

de

**monumente
mortuare.**Nainte de a pro-
cura un monu-
ment mormân-
tal, rog on. p.
să-mi viziteze
- magazinele. -**MENRÁTH JÓZSEF**

atelier de sculptură în piatră și prăvălie de monumente mormântale.

Magazine: **Arad,**

str. Arhiducele-Iosif (József-főh.) nr. 11 și piața Boros-Béni nr. 6.

Cel mai bun și mai încrezut **mijloc de cu-
rățirea și nobilitarea feței**, care se
deosebește de toate mijloacele cunoscute până
acum este**Serail crema a lui Rozsnyay.**Cultivă și înmoaie pielea feței, efectul ei tineresc
împrumută feței o finețe de catifea, îndepartează
pistruii și alunițele, netezește încreșturile.■ **Prețul unui tub 1 cor.** ■**Pudră Serail a lui Rozsnyay.**Se pregătește în culoare albă, roză, crem, ca toate
productele mele de Serail, constă din substanțe
nevătămătoare. E foarte plăcută doamnelor pentru
însușirea ei de a ascunde scăderile.■ **0 cutie 1 cor. 20 fil.** ■**Săpun Serail a lui Rozsnyay.**

Cu miros plăcut și durabil, înmoaie pielea.

■ **0 bucată 70 fileri.** ■

Pe poștă le trimite:

farmacia **Rozsnyay****Arad, Szabadság-tér.**

Comande din provincă se efectuează încă în aceeași zi.

Cumpăr în orice cantitate 🌸🌸**romonițe, flori de po-
rumbele, flori de tei,
flori de friguri, rădă-
cini și frunze de mă-
trăgună, flori de soc** fie
verzi, ori uscate și **Vespe de
frapțin.** 🌸🌸🌸🌸🌸🌸🌸🌸

Farmacia lui

Szokoly Sándor**Arad, Piața Kelemen**

(vis-à-vis de biserica sârbească.)

MAISON STEINER

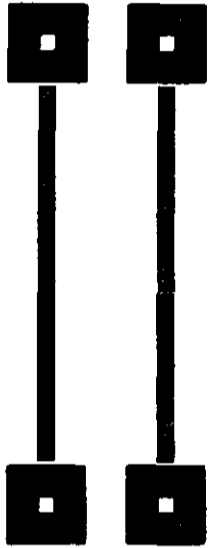
(CHAPEAUX POUR DAMES)

Specialități de pălării pentru dame

salon de modă

Arad, strada Forray nr. 2/a

casa lui dr. Lukácsy, sub poartă la stânga.

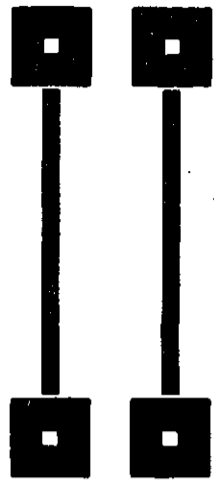

Rog stimatul public din Arad și împrejurimi să-mi viziteze magazinul asortat din belșug : :

cu **pălării de dame** după moda cea mai recentă **parisiană,**

din saloanele: Suzanne, Viot, Georgette, Ester, Mayer, Carlier, etc., fără obligamentul de a cumpăra.

Birou de cumpărare: Louis Mayer 39, rue Richelieu, Paris.

Mare asortiment de

ghete de bal

în culoarea aurului, din atlas albastru și trandafriu, din piele de lack și chevreaux

la

Weinberger János

cel mai distins magazin de ghete.

ARAD, Andrásy-tér nr. 20.

25 (11)

Singurul compactor român!

Am onoare a aduce la cunoștința on. public român din Arad și provincie, că am arangiat din nou atelierul meu cu cele mai

□ □ **moderne mașini și material** □ □
□ □ **privitor la această branșă,** □ □

precum execut cu diligență și pe lângă cele mai moderate prețuri: **decorații pentru cărți bisericești, albumuri pentru fotografii, note și gramatom, panglice la cununi funebreale** și tot felul de lucrări atingătoare de această branșă.

Bazându-mă pe sprijinul on. public român, sperând că mă vor cerceta și încuraja cu comanda am rămas cu deosebită stimă:

::: **IUSTIN ARDELEAN, compactor** :::

ARAD, strada Weitzer János Nr. 13 vis-à-vis de poștă.

La administrația ziarului

„Românul“

se primesc anunțuri cu prețurile

cele mai moderate.